

ERDÉLY

HONISMERTETŐ FOLYÓIRAT

XVIII. évfolyam

3—4. szám.

1909.

(207—208. sz.)

AZ ERDÉLYI KÁRPÁT-EGYESÜLET

ÉRTESÍTŐJE

BCU Cluj / Central University Library Cluj

SZERKESZTI
M. KOVÁCS GÉZA

KIADJA AZ ERDÉLYI
KÁRPÁT-EGYESÜLET

TARTALOM
lás a Forrásban
az első évfolyam
nyának tü

Előfizetési
Megjelenés

ERDÉLYI KÁRPÁT-EGYESÜLET KOLOZSVÁR.

Telefon szám: 76.

Telefon szám: 76.

Kirándulók figyelmébe!

Az egyesületünk által feltárt **Zichy-barlangnál** a Sehes-Körösnek fenséges sziklaszorosában, gyönyörű kirándulóhely létesült. A Zichy-barlang vasuti állomástól 5 percz távolságra, a nagyszerű csepkőbarlang előtt vendéglő és ujonnan épült **14 szobás turista-ház** várja a kirándulót. — Külföldi mintára **penzió rendszerrel** üdülés céljából, huzamosabb ideig is lehet mérsékelt árért tartózkodni.

Reggeli, ebéd (4 fogás), uzsonna, vacsora (2 fogás), 4 korona. Reggeli, ebéd (3 fogás) és vacsora 2 korona 80 fillér. Szobák napi ára 2 korona.

10 km. gondozott E. K. E. turista-út sűrűn berakva padokkal. — Gyönyörű kiránduló helyek!

Bővebb felvilágosítással szolgál az Erdélyi Kárpát-Egyesület Kolozsvárt és Réven (Biharm.)

Gombos-nyomda Kolozsvárt.

KOLOZSVÁR

Szent Bonaventura könyvnyomda

1000

226

Magyar védőtábla!

SÁRGA KRISTÓF UTÓDAI

FEHÉRNEMŰ, VÁSZON ÉS SZŐNYEG NAGY RAKTÁRA

KOLOZSVÁRT,
Deák F.-u. 3. sz.
Telefon-szám 567

Hazai árak!

Rendkívül jutányos ár és nagy választékban kapható hazai árúk:

Késmárki asztalnemű, vászon, törülköző és zsebkendő.

Sepsiszentgyörgyi szőttes és férfi ruhaszövet.

Magyar gyártmányú gallér, kézelő, nyakkendő, nap- és esernyő. Helybeli készítményű paplan, matrac és bármilyen kivitelű fehérenemű.

Nagyenyedi harisnyák.
Rózsáhegyi Chiffon és mindenféle pamutvásznak.
Torontáli futószőnyegek, ágy- és asztalterítők.
Besztercebányai pokrócok.
Brassói posztószőnyeg.

A nyári idényre ajánl NEUMANN M.

cs. és kir. udvari szállító

Kolozsvárt, Mátyás király-tér.

Tennis-öltönyöket,

Vászon- és Lustre-öltönyöket,

Crème és csikozott tennis-flannell nadrágokat,

Turista-öltönyöket,

Turista-gallérokat,

Eső- és porköpenyeket

a legszebb és legcélszerűbb kivitelben.

Nagy választék gyermek- és fiu-öltönyökben.

Minták és képes árjegyzékek kívánatra ingyen és bérmentve.

Megrendeléseknél elegendő mértéknek egy régi öltöny beküldése. — Gyermekeknél elegendő, ha a gyermek korát, a kívánt szint és árt velem közlik.

Az általánosan kedvelt és kitűnő minőségű világos és maláta monostori

„CZELL SÖR“

kapható: Fuhrmann Károly, Haraszthy Jenő, Hirschfeld Sándor, Papp Jenő, Szele Márton uraknál, valamint a helybeli összes csemege és italmérsi üzletekben.

A palackos sörtünk a következő címkével van ellátva:

CSAK AKKOR „MONOSTORI CZELL SÖR“
EREDETI

HA A DUGÓN

CZELL FRIGYES ÉS FIAI BE
VAN
SÖRFÖZDÉJE KOLOZSVÁRT ÉGETVE.

Ezen palack 0,6 sört tartalmaz és nem tévesztendő össze a forgalomban levő kisebb palackokkal.

CZELL FRIGYES ÉS FIAI SÖRFÖZDÉJE, KOLOZSVÁRT.

KÉRJÜNK E. K. E. GYUJTÓT!

E. K. E. gyűjtő megrendelhető az *Unió* magyar általános gyűjtőgyár részvénytársulatnál, Budafok. 5% az E. K. E. javára.

A MAGYAR JELZÁLOG-HITELBANK

kolozsvári képviselet (Gócai-utca
2. szám gróf Rhédei-ház I. emelet)

azon célra létesült, hogy igazgatósága az erdélyi részeken földbirtokra és a nagyobb városokban fekvő házakra

legolcsóbb törlesztéses kölcsönöket nyújtson.

Kölcsönök 15 évtől 65 évig terjedő törlesztésre

4% - OS

záloglevelekben adatnak.

A jelzálogul felajánlott erdélyrészi ingatlanok értékére s a megszavazandó kölcsön összegére nézve

az Erdélyi Gazdasági-Egylet

bizalmi férfiai adnak véleményt s ezúton a helyi viszonyok alapos ismerete folytán az intézeti szabályok szerint adható

≡ legmagasabb összegű kölcsönök szavazatának meg. ≡

✿ TELEFON-SZÁM 27. ✿

Ajánlva a Vallás- és közoktatásügyi minisztérium által!

Számos elismerés!

Zwörner B. állatkitömő preparatoriuma

■ Kolozsvárt, Rózsa-utca 7. szám. ■

Az állatok lehetőleg friss állapotban és nyúzatlanul küldendők be. Meg kell jelölni, hogy a preparálás milyen alakra történjék; nagyobb emlősök kizsigerelendők. — Csomagolásért csakis saját költségemet számítom fel. — Gondos, művészi preparáció, természetű kivétel, tartós munka, jutányos árak!

Érvényes 1909 május hó 1-től.

A vonatok érkezése Budapest nyugoti pályaudvarra.
Déliután

vonat szám	vonat-neme	honnán	vonat-szám	idő	vonat-nem	honnán
701)	kel. oszt. expv.	Konstantinápoly	157	12:05	szv.	Rákospalota-Ujpest
143	408	Bukarest	159	12:55	"	Rákospalota-Ujpest
145	525	Duna-keleti-Alag	133	1:20	szv.	Nagymaros
723	530	Czegléd	703	1:25	gyv.	Bukarest, Bázis
525	545	Czegléd	103	1:40	"	Paris, Wien,
4101	540	Esztergom	103	1:40	"	(Nagyszombat
139	600	Nagymaros	503	1:50	"	(Szatmár-Németi,
6005	610	Lajosmizse	407	2:05	szv.	Esztergom
147	615	Rákospalota-Ujpest	161	2:25	szv.	Duna-keleti-Alag
721	620	Szolnok, Czegléd	163	3:00	"	Rákospalota-Ujpest
1407	635	Berlin, Zsolna	6507	3:20	"	(Kecskemét,
217	703	Párkány-Nána	163a ²⁾	4:00	"	Rákospalota-Ujpest
709	715	Bukarest, Bázis	713	4:05	"	Rákospalota-Ujpest
727	725	Czegléd	127	4:10	"	Szeged, Szolnok
501	730	(Bukarest, Kolozsvár,	4109	5:00	szv.	Nagymaros
149	735	(Máramarossziget	215	5:30	szv.	Rákospalota-Ujpest
117	740	Paris, Wien	165	5:38	szv.	Esztergom
4101	745	Rákospalota-Ujpest	135 ³⁾	5:45	szv.	Ereksújvár,
6001	750	Esztergom	115	5:55	"	Rákospalota-Ujpest
151	755	Kecskemét, Lajosmizse	707	6:35	gyv.	Nagymaros
131	810	Gödöllő	167	7:00	szv.	Wien, Berlin
719	825	Párkány-Nána	105	7:10	szv.	Wien, Berlin
123	845	Kiskunfélegyháza	711	7:40	szv.	Bukarest Bázis
153	910	Párkány-Nána	4113 ⁴⁾	8:10	szv.	Rákospalota-Ujpest
703	920	Duna-keleti-Alag	137	8:20	szv.	Wien
1403	930	Szeged	169	8:35	"	Temesvár, Bázis
410	945	(Berlin, Zsolna,	125	8:50	"	Plüszcsaba
155	1040	Pozsony	107	9:05	gyv.	Nagymaros
715	1040	Esztergom	729 ⁴⁾	9:20	szv.	Duna-keleti-Alag
119	11:00	Rákospalota-Ujpest	4111	9:25	szv.	Párkány-Nána
		Szeged	6503	9:35	"	Szolnok, Czegléd
		Galanta	1405	9:45	gyv.	(Kecskemét,
			511	10:55	szv.	(Esztergom,
			171	10:05	szv.	Lajosmizse
			141 ²⁾	10:10	szv.	Berlin, Zsolna
			4115 ³⁾	10:15	szv.	(Kolozsvár, Stanislau
			129	10:25	"	Duna-keleti-Alag
			113	10:35	"	Váz
			717	10:50	"	plüszcsaba
			901 ⁵⁾	11:55	szv.	Nagymaros
			101	11:05	szv.	Wien
			171a	11:20	szv.	Szeged, Szolnok
			121	11:42	szv.	(Konstantinápoly,
					szv.	Berlin
					szv.	(London, Ostende,
					szv.	Paris Wien
					szv.	Rákospalota-Ujpest
					szv.	Ereksújvár

- 1) Érkezik minden hétfőn és csütörtökön
- 2) Vasár és ünnepnapokon május 16-tól bezárólag szeptember 12-ig közlekedik.
- 3) Vasár- és ünnepnapokon május 16-tól közlekedik.
- 4) Vasár- és ünnepnapokon május 2-től közlekedik.
- 5) Érkezik minden kedden, csütörtökön és szombaton.

Magyar királyi államvasutak.

A vonatok indulása Budapest keleti pályaudvarról
Déliután

vonat-szám	idő	vonat-neme	hová	vonat-szám	idő	vonat-neme	hová
1110	5:50	szv.	(Balatonfüred,	912	12:10	szv.	Kiskőrös
316a ¹⁾	6:00	szv.	(Tapolca	610	12:20	"	Arad, Máramarossziget
28	6:10	"	Hatvan	310	12:30	"	Szombathely, Wien
10	6:35	"	(Nagykanizsa	324	12:50	"	Hatvan
502	6:50	gyv.	(Triest	394	1:25	"	Bicske
1002	7:00	szv.	Wien, Graz, Sopron	1304	1:40	gyv.	Gödöllő
302	7:05	"	(Fiume, Torino, Roma	912	1:55	szv.	Fehrig, Graz, Nkanizsa
906	7:10	"	Ruttka, Poprád-Felka	602 ⁴⁾	2:00	gyv.	Kassa, Poprád-Felka
1302	7:25	"	(Ujvidék, Belgrad,	404	2:15	szv.	Szabadska, Bosznabrod
20 ²⁾	7:30	szv.	(Sofia	312	2:25	szv.	Arad, Bukarest
402	7:35	gyv.	(Fering, Graz,	510	2:40	szv.	Wien, Paris
322	7:40	szv.	(Triest	1902	2:55	szv.	Kassa, Lemberg
908	7:45	"	(Torbágy	1022	3:05	vv.	Hatvan, S-A-Ujhely
606	8:00	"	(Kassa, Lemberg,			gyv.	Szolnok
1508	8:10	"	(Máramarossziget			szv.	(Eszék, Bosznabrod,
8102 ²⁾	8:20	gyv.	Gödöllő			vv.	Gyékényes
506	8:20	szv.	(Belgrad, Bród	904	3:20	gyv.	(Bosznabrod, Belgrad,
408	8:40	"	(Sofia	304	3:30	szv.	Ruttka, Berlin
1008	8:45	"	Arad, Brassó	5104	3:50	"	Balatonfüred, Tapolca
1708	9:00	"	Kassa, Csorba	1004	4:10	"	(Zágráb, Fiume, Roma,
306	9:15	"	(Balatonfüred,			szv.	(Nizza, Napoli
2	9:20	gyv.	(Tapolca	326	4:25	szv.	Gödöllő
3361	12:00	szv.	Kolozsvár, Brassó	18	4:30	szv.	Komárom
		szv.	(Munkács,	6	5:15	szv.	Győr, Sopron
		szv.	(Máramarossziget	328	5:20	szv.	Gödöllő
		szv.	(Zágráb, Fiume,	308	5:40	szv.	Kolozsvár, Brassó
		szv.	(Pécs, Bród	330	6:25	szv.	Ruttka, Berlin
		szv.	(Máramarossziget,	916	6:30	szv.	Pécel
		szv.	Stanislau	314	6:40	szv.	Szabadka
		szv.	Ruttka, Berlin	1706	6:55	szv.	Hatvan
		szv.	(Wien, Graz,	16	7:10	szv.	Miszeg, Stanislau
		szv.	(Sopron	316	7:15	szv.	Győr, Triest
		szv.	Bicske	1942	7:45	szv.	Hatvan
		szv.	Gödöllő	1510	8:10	szv.	Pécs, Bród
		szv.		514	8:25	szv.	Kassa, Csorba
		szv.		334	8:50	szv.	Szolnok
		szv.		1006	9:00	gyv.	Gödöllő
		szv.		1306	9:25	szv.	Fiume, Graz, Triest
		szv.		608	9:30	szv.	Arad, Brassó
		szv.		1506	10:00	szv.	Kassa, Csorba
		szv.		910	10:10	szv.	Belgr., Eszék, Sarajevo
		szv.		406	10:15	szv.	(Lemberg,
		szv.		1010	10:30	szv.	(Máramarossziget
		szv.		1010	10:45	szv.	Wien, Paris
		szv.		338	11:10	szv.	Fiume, Napoli
		szv.		422	11:55	szv.	Ruttka
		szv.				szv.	Hatvan, Szerencs

- S A Balatonvidéki vasút megnyitási napjától.
- 1) Vasár- és ünnepnapokon május 16-tól bezárólag szeptember 12-ig közlekedik.
 - 2) Vasár és ünnepnapokon május 16-tól bezárólag szeptember 12-ig közlekedik.
 - 3) Június 15-től bezárólag szeptember 15-ig közlekedik.
 - 4) Május hóbán csak Brassóig közli.
 - 5) Csak vasár- és ünnepnap előtti hét-köznapokon közlekedik.

A vonatok indulása Bpest-Józsefvárosról Déliután.

332 1001 szv. Gödöllő

ERDÉLY

HONISMERTETŐ FOLYÓIRAT.

1. szám
1892.

KIADJA AZ ERDÉLYI KÁRPÁT-EGYESÜLET.

207—208. sz.
1909.

Falusi nyaralók.

Irta **Herrmann Antal dr.**

Feketehalom, barcasági szász község, pompás fürdőt csinált erdejében és ott villákat épít városi nyaralók számára. Több szász faluban már régóta sok városi család igen kellemesen és olcsón tölti a nyarat. Van ott kényelmes hideg fürdő, jó és szolid vendéglő, mértföldnyi sétautak. És van tisztességtudó csendes lakosság. Nagy haszna van a falunak az idegenekből. Pedig e faluk többnyire a síkon terülnek el és rendszeren csak gondos fásítással és útcsinálással juthatnak el az erdőhöz, a hegyhez.

Hogy a főváros környékén levő nagy népes községek gyarapodásuk jó részét a budapesti kirándulóknak és nyaralóknak köszönik, közismert és természetes.

Erdély és különösen a Székelyföld sok községét a természet egyenesen arra predesztinálta, hogy turisták célja, nyaralók menedéke legyen. De az emberek nem tesznek semmit ennek érdekében. Egy pár falut, melynek ismertebb ásványvize van, kineveztek híres gyógyfürdőnek. De a természetadta pompás vizen és levegőn kívül alig van egyéb gyógyító. Rend, kényelem, csend, tisztaság, ellátás stb. nincs, de van drágaság, zaj és duhajkodás.

A legtöbb városi embernek nyáron nem gyógyfürdőre van szüksége, hanem jó levegőjű csendes helyre, ahol családjával szerény és nem drága kényelemben megpihenhessen. Számtalan ilyen helyünk van, amelyek a visszavonult kellemes pihenésre alkalmasabbak, mint a drága, zajos, fényűző gyógyfürdők. De a lakosság nem tesz semmit, hogy ezek a faluk nyaraló helyekké váljanak.

Mit kellene tenni? Nem sok és nem nehéz. Tudatosság, jóakarát, egyetértés kell hozzá. Egy kis munka és egy kis áldozatkészség. És olyan dolgok, amelyekre akkor is szükség volna, ha nincsenek idegen nyaralók.

A faluban egy kis rend, tisztaság és csin. Legalább az erdőhöz közeli falurészben járható utak, az erdő felé és a házsorok előtt itt-

ott pihenő paddal. Egy-két ház csinosabb szobájának idegenek számára való berendezése. Egy-két tiszta ágy, friss szalmából, varrotással szóttessel letakarva. Nehány kisebb párna házi vászon héjjal. Egy egyszerű tágas almárium. Az ablakon szóttes függöny, az ablakban egy-két cserép muskátli. Az udvar elején, a szoba ablaka előtt egy kis pázsiton néhány fa vagy kis lugas alatt egy pad. Kész a nyaraló. Ha hátul még kert van s a végén talán patak, az épen paradicsom. Persze még egyéb is kell. Alkalom arra, hogy a nyaraló könnyen kaphasson tejet, vaját, tojást, kenyeret, főzeléket, majorságot stb. Ezt ugyis a maga számára is elő kell állítania a jóra való gazdának és gazdasszonynak. Nagy haszon, ha mindjárt a háznál értékesítheti teljes árban és nem kell a tej-,tojás-,tyukszedőnek elvesztegetni vagy vele piacot ülni vagy várost járni.

De hogyan talál az ilyen csendes, szerény idillikus helyre a pihenni vágyó városi ember?

Egyszerű dolog ez. A tanító írja meg az újságba, hogy itt és itt, ilyen és ilyen helyen, ezért és ezért az emberséges árért tisztességes családok békességben tölthetik a nyarat. Vannak humánus ujságok, amelyek ingyen közlik az efajta hiradást. És ha bele is kerülne vaj egy koronába, azt összeadhatják az érdekelt gazdák. A tanítónak hisz a közönség. De a tanító jót is áll aztán azért, hogy amit ő hirdetett, az nem hazug reklám, nem modern humbug.

Ahogy én ismerem a magyar nagy városok intelligens család-jait, Stájerország és Tirol helyett szívesen elmennének nyaralni az ilyen helyekre, ha volnának ilyenek és tudnának róla. Összebeszélnek a jó ismerősök és egész kis telepet foglalnának el így egy ilyen kies fekvésű, békés, csendes lakosságu faluban.

Persze még néhány dolog kellene ahhoz, hogy az ilyen helyből valóságos nyaraló legyen. Hogy mi kell még, azt könnyű lesz megtudni. Megmondják majd a nyaralók. És maguktól is rájönnek majd a falu bölcs vezetői és az okos gazdák.

Mi haszna volna az ilyen nyaralásnak? Először, hogy a magyar közönség megszokná, itthon nyaralni. Aztán szép summa idegen pénz ragadna így egy-egy faluban, és az idegenek igényei lassanként rendet, tisztaságot, csint teremtenének az egész faluban. És fokoznák a termelési kedvet és képességet élelmi cikkekben, házi ipari termékekben ott. És terjedne az illet tudás, a műveltség. Bizony jó hatása volna az ilyen idegen nyári invázióknak! Attól talán nem kellene félni, hogy a falu népe talán arra vetemednék, hogy utánozza, majmolja a városi nyaralók életmódját, fényűzését vagy esetleg laza erkölcsseit. Az egyszerű faluba paraszt sorba kívánczozóknak épen az az észszerű törekvésük, hogy egy időre meneküljenek a város nagy igényeitől. Meg fogják becsülni a népies berendezést, mely az ujság ingerével is hat. Inkább ők fognak közeledni a falusi erkölcsökhöz.

Nem lehetetlen, hogy a túlzó finnyáság elleni egészséges reak-

cióképpen divatba jön a falu. Ez nagyon üdvös volna mind a két félre nézve.

Hát az is elképzelhető, hogy egy-egy előkelő székely úr, aki rég elszakadt a pátriától, kinek ősi kuriája elhagyottan kong a félreeső faluban, vagy korcsmává vedlett, megemlékezik elfeledett szülőhelyéről, visszamegy oda, kitatarozza az ősi fészket, oda jár családjával nyaralni. És föllednek gyermekkori emlékek, a szülőföld iránti ösztön, a természet szeretete, a nyugalom vágya, és egészen visszatér az ősök hajlékába és a busás nyugdíjból visszaszerez egyet-mást a nemzetség avitikus birtokából és végre a családi kriptába viteti magát örök nyugalomra.

Oh milyen nagy jelentőségű volna az ilyen visszatelepedés, az ilyen hazaköltözés, a székelység anyagi, erkölcsi és szellemi hanyatlásának megállításában.

Kétségtelen, hogy az Erdélyi Kárpát-Egyesület, az erdélyi magyarság e lelkes őrszeme, készséggel támogatná ezeket a törekvéseket, melyek annyira beleillenek nemzetmentő nagy hivatásának keretébe.

Gerincvándorlás a Fogarasi-Havasokban.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Irta: Ruzitska Béla dr.

Természeti kincsekben oly felette gazdag, szép Erdélyünk leghatalmasabb és legmagasabb hegységét: a *Fogarasi Havasokat* kívánta lelkes, kitartó és minden nehézséggel bátran szembeszálló kis turistatársaságunk¹ az idei nyáron meglátogatni. Már a téli hónapokban felébredt bennünk az a vágy, hogy hazánknak magasságra nézve a Tátra után következő e leghatalmasabb hegyvonulatát alaposan bejárjuk, egész óriási tömegén végigmenjünk. Miután a mult nyáron a Déli-Kárpátok másik, nyugati részét: a Retyezát hegységet és a Szebeni-havasokat látogattuk meg² és e hegyeken egész Nagyszebenig végigjöttünk, most e vonulat további keleti folytatását óhajtottuk megismerni. Így fogamzott meg bennünk a Fogarasi havasok vonulatán végig megteendő gerincvándorlás eszméje.³ A nyár és a szünidő közeledtével a szebeni Kárpát Egyesület elnökével, Dr. *Lindner* Gusztáv nyug. egyetemi tanár és országgyűlési képviselővel, a terv kivitele érdekében levelezésbe bocsátkozván, tőle biztató fölvilágosítást, útmutatást, tájékoztatást kaptam; ő volt szíves megbízható vezető alkalmazásáról is gondoskodni. Erre az egy hétig tartó, nagy és nehéz út utolsó határidejét augusztus hó első napjaiban megállapítottuk. — Magas hegyi, igazi havasi, alpesi túrára felkészülten,

¹ E társaság 5 tagból állott, u. m. K. Fodor János, Theil Frigyes, Virágháty Gyula, Ruzitska Béláné és e sorok írójából.

² E kirándulás leírását lásd: Erdély 1907. évfolyam 9–12. számában.

³ Előző évben Szádeczky Lajos dr. elnök urunk is indítványozta a gerincvándorlás megtartását de akkor érdeklődés hiánya miatt a terv meghiusult. Szerk.

hátizsákokkal, hordozható könnyű turistasátorral, takarókkal, erős vastagtalpu szeges cipőkkel, hosszú turistabotokkal és 5—6 napra való élelemmel felszerelve augusztus hó 2-án este 8 óra 45 perckor Kolozsvárról Nagyszében felé indultunk. Az idő nem volt éppen biztató, mert egyre változó, felhős időjárás uralkodott, de mi a jó szerencsében bizva, az előre megállapított napon pontosan útra keltünk.

Augusztus 3.

Hajnali 5 óra előtt Szébenbe értünk, honnan félóra várakozás után, Fogaras felé tovább indultunk. Rövid félóra múlva már a hegyek közé, a szép fekvésű *Talmács* községhez érünk, melyet a vasút félkörben körüljár, azután elszűkülő völgyben a Cibin folyó mentén, gyors hajtással a széles terjedelmes *Olt-völgybe* vezet le, s a folyót *Olthíd* állomásnál nagy vashiddal hidalja át. Innen pompás kilátás nyílik a *vöröstoronyi szoros* északi bejáratára, melynek magas hegyek övezte mély és szűk völgyébe az eddig kelet-nyugati irányban folyó bővizű Olt folyó hirtelen kanyarodóval letér és abban déli irányban eltűnve, Románia felé hazánkából kifolyik. Az itt elágazó vasút egyik vonala e folyó mentén a vöröstoronyi szorosba és onnan Romániába vezet. Mi azonban nem arra, hanem az Olt mentén fölfelé, észak-keleti irányban a fogarasi vonalon, *Felek* községig utaztunk. Ide reggeli 6 órakor érkezünk meg és a vasúti állomáson előre felfogadott, reánk várakozó vezetőnkkel: Roth János feleki lakossal találkozunk. A megrendelt szekerek is itt vannak már és ezeken először vezetőnk házához hajtattunk, hol két turistatársunkkal, kik egy nappal előbb indultak el hazulról, hogy a verestoronyi határrendőrségnél mindnyájunk számára 8 napra érvényes határátkelési engedélyt szerezzenek, összetalálkoztunk. Erre megreggeliztünk. Ezután nagy mennyiségű és sok darabból álló podgyászunk könnyebb elszállítása végett, vezetőnk útján öt teherhordót fogadtunk. Mire ezek mind megérkeztek, valamint a most már 11 emberre felszaporodott tekintélyes számú karaván minden előkészületét bevégezte a szekereken elhelyezkedett, csaknem 8 órára járt az idő. Felek községből mezei utakon Felső-Porumbák felé igyekeztünk és eközben az Olt völgye gazdag szántóföldjein mindenütt szorgos munkálkodást észleltünk.

A széles, csak 400 méter tengerszín feletti magasságban fekvő Olt völgyből gyönyörű kilátás nyílik a déli irányban, egészen közel feltűnő hatalmas fogarasi havasok láncolatára. Az ég még boros, de a felhők magasán járnak, szakadozni kezdenek, és az előretolt helyzetben levő *Szurul* széles hegyháta már egész terjedelmében látható: a tovább délre fekvő többi hegy-óriásokon még sűrű, gomolygó felhőtakaró fekszik, de a róluk északi irányban levezető, az Olt síkságába hirtelen leereszkedő közeli meredek völgyekbe már egészen szabad kilátás nyílik. Ott benn, e völgyek mélyén és oldalain terjedelmes erdők, azok fölött pedig kopár szirtes, meredek magaslatok látszanak, melyek a csúcsok felé vezetnek.

Felső-Porombák falun áthaladva, déli irányba kanyarodunk és most egyenesen a hegyek lábának, illetőleg az ezek közül előtörő egyik szűk völgy: a *Riu-mare*-nak nyílása felé tartunk. Az onnan kifolyó vizen átkelve, alacsonyabb dombsorra hágunk fel, és most az egyre kövesebb, meredekebb és rosszabb úton, előbb a Riu mare patak egy mellékvölgyébe: a *Porumbácsel* völgyébe hajtattunk, hol fiatal lomberdő közepette, a romban heverő, felhagyott üveghuta házait, illetőleg egy erdőőr lakását elérjük. Itt a kocsit teljesen megszünik és tovább már csak lóháton, vagy gyalog lehet menni, ezért kocsijainkat kifizettük és hazabocsájtottuk. Már d. e. 10 óra van, rövid villásreggelit tartunk és azután újult erővel hosszú, fárasztó de páratlan élvezeti miatt örökké emlékezetben maradó nagy útunkra gyalog megindulunk.

Eleinte a völgyben haladunk tovább, mire csakhamar a Wolff Károlyról elnevezett turistaút kezdetét elérjük és most e kényelmes, kanyargós sétaúton, sűrű lomberdőben emelkedünk fel az aláereszkedő hegynyulvány nyugati ol-

dalán. Majd átkanyarodunk a hegy északi oldalára és elhagyva a Porumbácsol völgyeit, a tulajdonképeni Riu-mare völgy felé haladunk tovább. A bükkerdőt nemsokára fenyőerdő váltja fel, melyből helyenként a nagyszerű havasi völgybe betekinthetünk, fel egészen a legmagasabb csúcsokig, melyeket most már csak néhány felhőfoszlány takar. Nemsokára, kis tisztás helyen, kényelmes padhoz érünk, melyen pihenőt tartunk és e szép havasi völgy panorámájában gyönyörködünk. Alattunk a nagy mélységben a vadul rohanó, szikláról sziklára szökellő, kedves zugó és tomboló havasi patakokat, a völgyoldalain pedig mindenütt sűrű, sötét erdőt látunk, melynek üde zöldjéből csak helyenként emelkedik ki egy-egy kopár, sziklás, omlásos hegyoldal. Ha a patak mentén lefelé nézünk, csakhamar az Olt széles síkjába jut tekintetünk, hol a ragyogó napfényben learatott szántóföldeket, réteket és ezek között helyenként

Határpatak-esés. — Monoky Gy. felvétele.

erdő sűrűjébe térünk és itt nemsokára meredek szerpentineken a magasba, majd közel a hegyélhez, déli irányban előrehaladunk. Itt oly sűrű az erdő, hogy csak egyes helyeken, hol a vihar néhány fenyőt derékon tört, vagy gyökerestől kicsavart, tekinthetünk ki a Negoj-csúcs és a menedékház irányába, különben folyton a csillámpala és gnájszból álló hegyoldalba bevágott árnyas úton haladunk előre, melyen helyenként hófehér ősmész-kő-(márvány) kibuvások is tarkítják a terepet és a hol több alárohanó jövizű patakot és forrást érintünk. — Így csaknem észrevétlenül a Riu mare völgy nyugati ágá-

terjedelmes falvakat látunk. Még tovább északra, már a távoli ködös homályban az Olt és Küküllő folyók között levő hegyek láncolata tűnik elő. Megfordulva, ellenkező irányban, délfelé, az egyre meredekebb völgy mentén az erdőhatárig, azon felül a füves, gyepes, majd a kő- és sziklarégióig ér tekintetünk, melyből a hegyes csúcsok tornyosúlnak ég felé. Távol, fenn a magasban jól látható a Serbota-, a kis- és a nagy- Negojcsúcs, valamint az ezekről a völgy két oldalán fokozatosan aláereszkedő csipkézett szélű sziklás gerincvonulat. A völgy felső része kétfelé ágazik és az ezek között lenyúló Serbota gerinc azon részén, hol a fenyőregió véget ér, apró fehér pont alakjában már látható a Negoj-menedékház, mai útunk végső célpontja.

A gyönyörű kép alapos megszemlélése után, a jó gyalogúton újra az

ba, a Serbota völgybe jutunk be és ennek egy mellékpatakja mentén eldugott szögletben, nagy táblás csillámpala lapokról alárohanó patakban, kedves vizesést találunk. Ez a *Mezuini vagy Határpatak-esés*, mely alatt kényelmes fahíd vezet a völgy tulsó oldalára. Innen tovább haladva és lassanként fölfelé mászva, egyre ritkább fenyőerdőbe jutunk, majd kiérünk a havasi legelőre, hol borókafenyő bokrok között folytatjuk útunkat, miközben kanyarodva a Serbota patak felé tartunk. E patak völgyében, körülbelül 1400 méter tengerszín feletti magasságban, a sziklaterrasz egy morenaszerű torlaszának tetejéről, óriási kövek között tör elő és zuhan alá az a gyönyörű vizesés, melyet

Serbota-esés. — Ruzitska B. dr. felvétele.

Serbota esésnek neveznek. Mire ide értünk, szép derült, napfényes idő következett be és a közeli csúcsok, valamint a hegyvonulatok is mind tisztán láthatók voltak. A hatalmas kövek és sziklák között alátörtető vizesés habjaiban a nap sugarai százszorosán megtörve, szivárvány színekké bomlanak fel, emellett a környezet üde sötétzöld színe és a szürkésszínű komor hegyóriások valóban elragadóvá teszik a vizesés képét.

Közvetlenül a vizesés alatt útunk a völgy tulsó, keleti oldalára vezet át és ezen nagyokat kigyózva és igen meredeken emelkedve, ritkás fenyőerdőben, a Serbota és Szárata völgyek közötti Serbota gerincvonulat tetején levő *Negoj-menedékházhoz* vezet fel. Délután 3 óra körül a legszébb napos időben érkeztünk ide és miután még nem ebédeltünk, a régi menedékházhoz ujjonnan hozzáépített karzatos, tiszta, nagy szobában elhelyezkedve, a magunk-

kal hozott ételekből összeállított turistaebédet kitünő étvágygal költöttük el. Valóban fejedelmi lakoma volt ez!

A délután többi részét arra használtuk fel, hogy a menedékház mögötti magaslatról egész Szeben városáig feltáruzó nagyszerű kilátásban gyönyörködünk. Jó Görz triéderünkkel valóban egész tisztán felismerhetők a messzi ködös távolban Nagy-Szeben nagy kaszárnyáinak sárga falai és a templomtornyok. Még szebb azonban a kilátás ellenkező irányban, a közvetlen közelben levő hegyóriásokra és a sziklás, vad, mély alpesi karakterű völgyekre. Az est beállta előtt, még ebben az irányban, a menedékház közelében kezdődő és a Negoj felé vezető „*Sárkányút*” (Drachensteig)-nak nevezett érdekes turista ösvényre mentünk el, a mely a Szárata völgy legfelső részében, a fenyő erdő szélén, a völgy nyugati rendkívül meredek és sziklás oldalán van kiváló ügyességgel készítve és elvezetve. Régibb időben, amikor a szász Kárpát Egyesület szebeni osztályának e turista útja még nem volt meg, csak nagy kerülővel és nagy nehézségek leküzdésével lehetett a Negoj alatti kö-

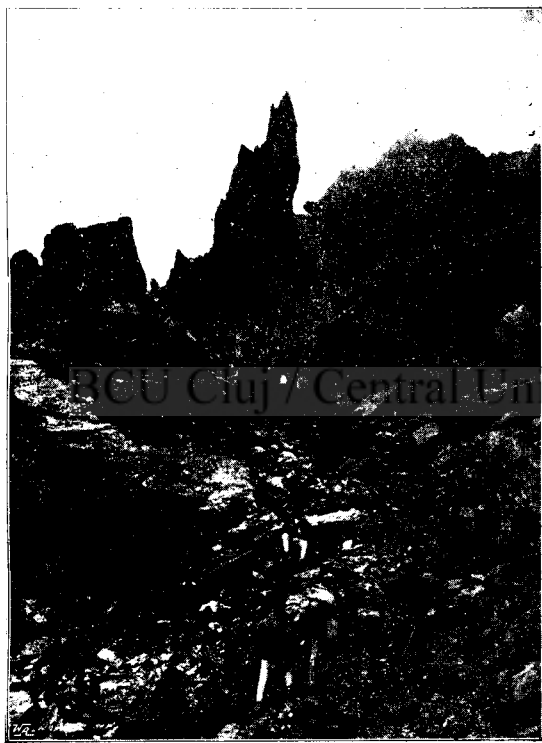
törmelékgig eljutni. Most e pompás ösvényen, biztos korlátok között, a sziklákba repesztett úton és vas traverszokkal alátámasztott hidakon, átjárókon, bárki is könnyen végigsétálhat és a száz meg száz méteres mélységek, függőleges sziklafalak, törmelékkal és sziklatömbökkel telt kéményszerű, hosszú meredek szakadékokban és hasadékokban kedve szerint gyönyörködhetik. E mellett déli irányban folyton szemünk előtt van a kis-Negoj, a mely mögött elrejtve foglal helyet a nagyobbik csúcs. Alattunk a törmelékkal telt, felfelé kanálszerűleg elszélesedő, alpesi jellegű Száráta cirkusvölgy látható, mely csak néhol gyeses, meredek, többnyire kopár, szirtes oldalaival és csöndes, néma nyugalmával valósággal elragadó képet nyújt.

Alkonyatra visszatértünk a menedékházhoz, hol rövid vacsora után még néhány képes levelezőlapot irtunk otthon maradt ismerőseinknek, továbbá a vendégkönyvet néztük át és azután az egyszerű, katonás, de turistának igen alkalmas felszerelésű vaságyakba aludni tértünk.

Augusztus 4.

Reggel nem keltünk fel korán, mert ma esti célpontunkhoz, a Bulea kőmenedékházhoz egy nap alatt kényelmesen eljuthatunk; és mert sem vezetőknél, sem pedig a Negoj házban ez időszert ehhez a menedékházhoz szolgáló kulcs nem volt, két teherhordó emberünket már reggeli 4 órakor az alsó Bulea-házhoz előre el kellett küldenünk, azzal az utasítással, hogy a felső kőmenedékház kulcsait akkorra, mire mi odaérünk, felhozzák. Ez a körülmény néhány órai késedelmet jelentett, a miért egészen kényelmesen megreggelizhettünk és csak $\frac{1}{2}$ 7 órakor indultunk útnak.

Mai első célunk a Negoj csúcsa, a hova a Száráta völgy oldalán, a már tegnap délután alaposan megcsodált Sárkányúton juthatunk el. Ez a szép turistaút a törpefenyő régió kezdetéig vezet, a melyen szintén elég jó gyalogösvényen áthaladva, a Negoj lábánál elterülő nagy kőtörmelékhez jutot-

Kleopatra. — Ruzitska B. dr. felvétele.

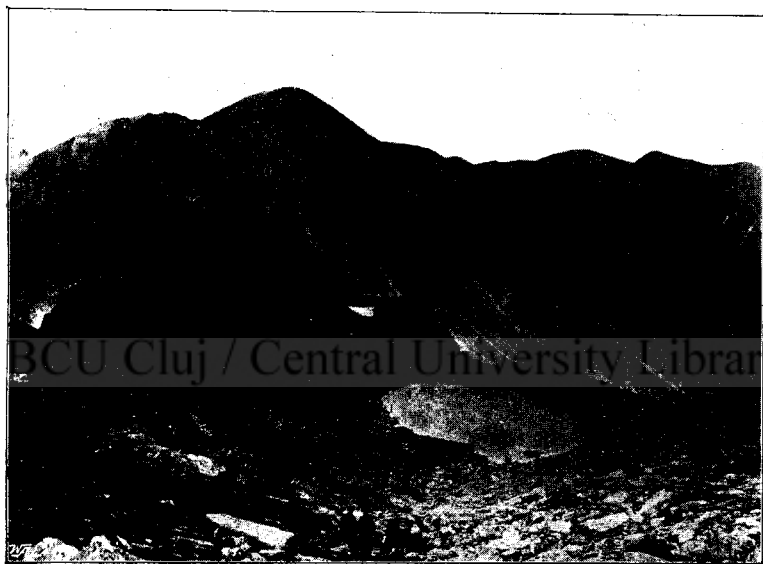
tunk. Átmenve a kis Száráta-patakon, óriás, szabadon álló sziklatömbhöz értünk, ez a *zergekő*. Innen kezdve már csak a vörös jel után, sziklatörmeléken, valószínű omladékon át, folyton mászva és kapaszkodva juthatunk tovább. A kellemes, hűs, átlátszó, tiszta reggeli levegőben újból szép kilátásunk van. A tulsó hegyoldalon, messze alattunk még látható a Negoj-menedékház, alább a mély, szakadékos Száráta völgy, mely a Riu-mare völgybe megy át, legalól pedig a fényárban úszó Oltmenti síkság. Felettünk egyre nagyobb és meredekebb sziklabástyák bontakoznak ki és ezek felett a szakgatott, csipkés gerincvonulat tűnik elő, melynek legmélyebben behasított csorbaszerű részét: *Berger-átjárónak* nevezik. Ebbe az irányba törekszünk felfelé; nem-

sokára az utolsó forrást és az utolsó gyepes helyeket is elhagyjuk, mire a puszta, kopár kő- és törmelék régióba jutunk fel. Meglehetősen fásaszto kapaszkopás után még hatalmasabb óriási omladék közé jutunk be, melynek vad és rendetlen összevisszaságából egyetlen kiemelkedő szikla áll torony módjára meredeken az ég felé. Ez a *Kleopatra* nevű szikla. Itt rövid pihenőt tartunk és élvezzük az északi irányban feltáruló impozáns szépségű kilátást; de soká nem ülhetünk csendesesen, mert északnyugatról hideg szél fúj, mely nagy sajnálatunkra ködöt és felhőket hoz magával. További megfeszített mászás után az omladékból kijutunk és a hegység gerincét a *Michaelis-pihenőnél* elérjük, a honnan a nyugati irányban átellenben fekvő, közeli szép kúpalaku *Reissenberger-csúcsot* láthatjuk, de az egyre sűrűbben tornyosuló irigy felhők csakhamar beburkolják azt és szemünk előtt, mintha féltének, elrejtik. A gerincen, mely magasságmérőm jelzése szerint, közel 2400 m. magas, átlépve, egyúttal hazánkat is elhagyjuk, mert az országhatár a fogarasi havasok e főgerincén, valamint a rajtuk fekvő csúcsokon vonul át. Most már a Negoj déli romániai oldalára térünk át, honnan a csúcs könnyebben megmászható és a honnan gyönyörű, meredek, mély völgybe nyílik szabad kilátás. Itt már borzasztón fúj a metsző hideg szél, és fagyos ködöt hozott magával. Hőmérőm éppen 0 C°-ot mutatott és a fűszálakon sűrű fehér, hőszerű szálacsákák, dér és zuzmára jelent meg. Jól esik a gyors, meredek kapaszkodás, mert attól felmelegszünk. Így azután nemsokára a 2544 m. magas *Negoj-csúcsot* elérjük, mely azonban ködbe van burkolva és az így róla élvezhető tágas messzeterjedő szép kilátásban nem gyönyörködhetünk. Alattunk azonban a mély völgyek mind tiszták, átlátszóak és a felhők csak a csúcsok körül gomolyognak. Közvetlenül a csúcs alatt rövid pihenőt tartunk, hogy falatozzunk, de a dermesztő hidegben hosszabb ideig csendesesen nem ülhetünk, úgy hogy rövid villásreggelink bevégezése után délkeleti irányban, a hegység főgerincének vonulatát követve, beláthatatlan kőtörmeléken lefelé szállunk addig, míg a rendkívül meredek Magyar oldalon, egy mély tátongó és keletre csaknem függőlegesen leereszkedő kürtőszerű nyíláshoz nem érünk, melybe az útát jelző vörös jel lefelé vezet. Ez az *Ördögtoroka* (*Strunga dracului*). Letekintve azon, útunk végét nem látjuk, hanem a helyett két csaknem párhuzamosan aláhúzó sziklafal között, hosszú bemélyedést, óriási hasadékot veszünk észre, melyben töménytelen mennyiségű leomlott beszorult, szögletes szikla és kőtörmelék foglal helyet. Ebbe a meredek kéményszerű hasadékba nagy óvatossággal egymásután leereszkedünk, szeges cipőinkkel jól megtámaszkodva, minden lépésre és mozdulatra feszülten figyelve lassan haladunk lefelé. Lehetőleg közel maradjunk egymáshoz, hogy egy-egy önkénytelenül is kimozdított, vagy elindított kő kárt ne tehessen előttünk haladó társunkban. Ezen a nehéz, fásaszto és minden figyelmünket ugyancsak igénybe vevő úton, hol helyenként alig találunk annyi helyet, hova lábunkat letegyünk, néhány száz métert kell lefelé megtennünk. Így azután kapaszkodva leereszkedve, a kiálló sziklákon lefelé csúszva, kézzel és lábbal dolgozva, jó félórai ereszkedés után, végre a kémény alsó végét elérjük, a hol a sziklafal tövében a magas *Lajta-völgy* legfelső részébe jutunk. Ez útunkban a sziklák egyes kiálló párkányain, repedéseiben vagy mélyedéseiben fennakadt fekete termőföldben fejlődő nagyon szép, érdekes havasi növényeket is találtunk.

A nagy köralaku, teknőszerű, vagy még inkább óriási üsthöz hasonló cirkuszvölgy feneke, valóságos kötengerrel van borítva. A merre csak szemünk lát mindenütt vad, rendetlenül összehányt omladék, kőtörmelék és sziklahalmaz van, melyet csaknem minden irányban több száz méter magas, függőleges sziklafalak vesznek körül. Csak északi irányban tekinthetünk szabadabban kifelé, de itt is hatalmas törmelékterlasz zárja el a széles völgyet. Ez a völgy határozottan glecser eredetű és benne egykor nagy mennyiségű hó lehetett, mely a törmeléket összehordta, előretolta és a torlaszt ily módon felépítette.

Most az egész üst száraz, patak benne nincs, de helyenként nagy hófoltokat találunk. A vörös jel utmutatásai szerint körül kőre hágva, keleti irányban keresztben átvágjuk ez üstöt és a szokatlan, kísérteties csendben, a többszörös visszhangban, valamint a bástyaszerű magas falak elragadó képében gyönyörködünk. Nagyon kár, hogy a hegycsúcsokon mindenfelé köd van és így az egész csodás kép egyszerre át nem tekinthető; de a szél a felkőket nagy sebességgel tovaüzi, úgy hogy egy egy pillanatra a hegycsúcsok is előkandikálnak, hogy azután szemeink előtt újra eltűnjenek.

A völgy lapos aljából keleti irányban a hegyvonalat főgerincére, az ország határára újból felhágunk és innen délkeleti irányban ismét más, elragadó szépségű völgybe nyílik kilátás. Jobbra egy önálló, a főgerincből kiemelkedő és meredek oldalal végződő csúcs, a *Calcun-csúcs* (2528 m.) tornyosodik ég felé; ez alatt és a főgerinc közötti mély völgyben, festői szépségű tengerszemet: a *Kalcun-tavat* pillantja meg szemünk. Útunk a tó mellé vezet le, a mely szintén törmelékortasz mögött, ettől elrejtet völgyben alakult. A tóból kis

Lajta-csúcs és a Kalcun-tó. — Ruzitska B. dr. felvétele.

patak folyik ki és rohan le a torlaszon nagy esésekkel Románia felé. — Miután a déli idő már bekövetkezett, a védett kelyen lévőnek gondolt tó mellé, kis parasztházakhoz hasonló nagyságu leomlott sziklák aljába, ebédre letelepedtünk; azonban az egyre kevesebbé való hideg, fagyos, köddel és párával telt szél nyugodni nem hagyott. Tüzet sem gyujthatunk, mert a 2147 m. magasságban levő tónál a faregő felett vagyunk, vizen, kövön és helyenként kevés gyepen kívül egyebet nem látunk. Így azután dideregve, átfázva ebédünket gyorsan bevégezzük és tovább sietünk, hogy az ezután következő meredek hegyre való mászással, megmerevedett tagjainkatt felmelegítsük. Most a *Laicelul* 2400 m. magas hegy déli oldalára, annak csaknem a csúcsáig kapaszkodunk fel és az omlásos, helyenként nagyon meredek odalon, keleti irányban haladunk tovább. Visszafelé a *Negoj* és a *Kalcuncsúcs*, valamint délre a Romániába messze levezető mély völgy irányában van páratlan szép kilátásunk.

Lábaink alatt a csupas, törmelékes meredek hegyoldalon a 400—500 meteres mélységbe egy—egy megindított kő szédítő sebességgel robob alá. Jgy

azután ugy e hegyodalon, valamint arrább a *Lajtacsúcs* alatt is, igen nagy óvatossággal kell tovább haladnunk. E csúcst megkerüljük és most annak túlsó keleti oldaláról leereszkedő, országhatárt alkotó főgerincvonalatra ismét visszajutunk. Az éles gerinc tetejéről szép betekintést nyerhettünk volna Hazánkba, ha az egyre hevesebben fuvó, sivitő ködöt és felhőköt kiapadhatatlan mennyiségben magával ragadó, orkánszerű szél el nem hajt e helyről. — Most kissé gyepesebb odalon, a *Paltina-csúcs* felé tartunk és azt délről megkerülve, annak keleti oldalán, a gerincvonalat bemélyedését érzük el, a melyen át az éjszakra lefutó *Hölgyek-(Doamna) völgyébe* láthatunk. Útunk arra vezet lefelé, de mielőtt a hegygerincen átlépünk, a védettebb déli oldalon kis pihenőt tartunk. Az orkán azonban itt is oly erővel bömböl és sivit, hogy legcélszerűbbnek találjuk hosszában a földre lefeküdni, betakarózni és így néhány percet pihenni.

Azután a gerinc nyeregszerű bemélyedésén átlépve, újra Hazánkban, a kő és sziklatörmelékben még gazdagabb, rendkívül meredek, elhagyott és vad *Doamna-völgy* legfelső szakaszába ereszkedünk be. Nemsokára terjedelmes hómezőt érünk el, melyen csúszva és néha el is bukva, jutunk lefelé. Majd háznagyságú sziklából álló romhalmaz között, az üstszerű teknő közepén haladunk át; itt szikláról sziklára, körül köre hágva, ugrálva mászva, vagy kapaszkodva, juthatunk csak tovább. Nemsokára a völgy keleti oldalán leereszkedő sziklavonalat legalacsonyabb részletéhez érünk, melyre az útát jelző vörös festékelek fölfelé vezetnek, Megint rövid, de annál meredekebb oldal megmászása következik. Ennek tetejéről leirhatatlan szép, az emlékezetbe örökre bevésődő kép tárul elénk; innen áttekinthető az egész felső Doamna-völgy. Déli irányban, azaz fölfelé, az épen imént bejárt vad, borzasztóan sziklás, köves és meredek völgyteknő látható; alattunk egy nagyobb és egy kisebb, bájos fekvésű, hullámmoktól fodros felületű tó: a *Hölgyek-tavai* tűnnek fel; még tovább szélesebb gyepes lapos völgy következik, melyben elszórva több apró kis tavacska is található; odább éjszakra, rendes, szűk, erdőoldalakkal szegélyezett hosszú völgy látható; szemben velünk pedig a terjedelmes, meredek, kanyargósélú *Lajta-gerinc* (Piscul-Laitii) vonulata ereszkedik éjszakfelé lassan alá.

Mi keleti irányban haladunk tovább, az úgynevezett Buleagerinc éles vonala fele, melyet rövid idő múlva el is érünk. Ennek tetején újból elragadó kép fogad. Innen már a 2100 m. magasságban fekvő gyöuyörű *Bulea-tó* környékére tekinthetünk alá. Ott látjuk magunk előtt mintegy 250 m. mélységben ezt a kerekded, szintén üstszerű teknőben fekvő magas sziklafalakkal körülbástyázott terjedelmes nagy tavat. A tó keleti határában emelkedő hatalmas hegyóriásnak: a *Vuneturának* (Vênâtórea) tetejét magasan járó felhők és sűrű köd takarják el, azonban a tó közvetlen környéke egészen tiszta és így a szárazföld egy kis félszigetszerű benyulásának végére épített alacsony, lapostetejű kőmenedékház, már szabad szemmel is jól kivehető. Mai napunk e végső célpontjához ereszkedünk most alá, de nincs miért sietnünk, mert a ház be van csukva és előre küldött embereink a kulcsokkal még nem jöhettek vissza. Ezért kényelmes lassúsággal haladunk lefelé és elébb egy hómezőn megyünk át, mely nagy tömegénél fogva az idej nyáron valószínűleg már nem fog teljesen eltűnni; azután a tóhoz érünk és annak déli, a sziklafalak alatt elrejtett szöglétében, újból jókora nagyságu hófoltot találunk. Így körülbelül 4 órára a kőmenedékházhoz érünk, melynek közelében úgy a hogy lehet, a heves szél elől elrejtőzve, lepihenünk. Társaságunk egyes tagjai a tó kifolyási patakja irányában levő hatalmas kőtörlesz tetejére hágnak föl, honnan messzeterjedő kilátás kinálkozik lefele, a széles glecserár alkotta, hosszú teknőalaku, felső *Bulea-völgybe*. Hosszas keresgelés és kiabálás után, végre lenn a hegy alján, körülbelül még egy óra járásnyira, meg is látjuk felfelé törekvő embereinket. Megnyugodva, visszatérünk a menedékkunyhó közelébe, a hól egyikünk, dacára a nagy szélnek és a fahiánynak, az igen célszerű szerkezetű, spirituslő-

ző-turistakészülékben, forró téát készít és azzal a didergő, fagyoskodó társaságot bőven ellátja.

Végtelen hosszúnak tetsző várakozás után, végre embereink megérkeznek és mi a szász Kárpátgyesület szebeni osztálya által nagy költséggel, kőből épített, igen célszerű és ily nagy havasi túrák-, különösen pedig a gerincvándorlás alkalmával nélkülözhetetlen menedékházban bevonulhattunk. A ház egy helyiségből áll, mely 8—10 személyre szalmazsákokkal, pokrocokkal van felszerelve. Ablakai, ajtaja vastáblakkal bezárhatók, egész belseje tűzmentes xylolith lapokkal van fedve, teteje lapos és cementtel borított. Annak ellenére, hogy ez a ház csak nekány éves, a tető mégis megrepesztett már és azon tartós esőzések alkalmával a víz beszivárog. Ezért megérkezésünk alkalmával a levegő kissé dohos és nedves, úgy hogy legelőszőr is az alulról ide felszállított és itt készletben tartott fából, a főzésre is alkalmas vaskályhában tüzet rakunk. Nemsokára barátságosabb, kellemesebb lett a levegő és mi

Menedékház a Bulea-tó félszigetén. — Ruzitska B. dr. felvétele.

vacsoránk elkészítéséhez foghattunk, a mi konzervekből, hideg húsból, sajtból, süteményből és azután nagy mennyiségű teából állott. Mire be-sötétedett és mi egy szál gyertya gyöngévilágánál az egyszerű asztal, közön-séges falócákon körülültük, a kis kunyhóban már vig és otthonias hangulat uralkodott. Künn ugyan bömbölt a szélvihar, de az minket a védett hajlékban nem bántott. Kedélyes vacsorának bevégeztével, a még mindig kissé nedves szalmazsákokon sorjában egymás mellett elhelyezkedtünk és nemsokára csak a szél sivitása, meg egy-egy gyorsan álomba szenderedő turistatársunk horkoló hangja zavarta meg a csendet.

Augusztus 5.

Reggel aránylag későn ébredtünk, a minnek az volt az oka, hogy künn sehogy sem akar megviradni; hat óra van már és még alig dereng. Legkíváncsibb és legelszántabb társunk a kunyhó ajtaján kitekintve látja, hogy most már nemcsak a csúcsok és tetők, hanem a tó is sűrű, ólomszürke, átlátszatlan köd-ben úszik és alig néhány lépésre van kilátás. A szél ugyan kissé alább ha-gyott, de azért metsző hideg van és tüzet kell gyujtanunk, hogy a kunyhó-

ban jól érezzük magunkat. Ily időjárás mellett gondolni sem lehet arra, hogy a ma következő legnehezebb, de egyuttal legszebb útra elindulhassunk; ebben a ködben tájékozódni és ily vad vidéken tovább jutni teljesen lehetetlen.

Különben ily eshetőségekre előre el voltunk készülve és szerencsére épen ebben a jó, védett menedékkunyhóban ért utól a rossz idő. Ez okoknál fogva egyelőre itt maradunk, és kényelmesen megreggelizünk. Senkinek sem volt valami nagy kedve ahhoz, hogy a kunyhóból kimozduljon.

Később hevesebb szél kerekedett, mely a felhőket szétszaggata, tova üzte, a ködöt pedig kezdte elfujni és körülbelül délelőtt 10 óra felé ablakunkon kitekintve, azt vesszük észre, hogy világosodik, a tó és környéke újra láthatóvá lesz. Ily kedvező előjelek láttára a jó kedv, s a vállalkozási szellem

A nagy Bulea-esés. — Ruzitska B. dr. felvétele.

is hamar visszatér és társaságunk néhány perc alatt mai uti tervét elkészíti. Abban állapodunk meg, hogy miután ma már tovább nem mehetünk, legalább a Bulea völgy ismert, kiváló szépségeit tekintjük meg. — Nemsokára 5 tagból álló társaságunk a tó melletti nagy torlaszon lefelé mászva, a hajdani jégártól kivájt, lapos fenekű, széles, most gyepvel fedett és két oldalán magas, kiemelkedő sziklás oldalak között aláhúzódó völgyön, halad lefelé. Itt érdekes havasi növényeket szedegetve, körülbelül 1½ óra múlva, a völgy egy újabb elszűküléséhez érünk, a hol a törpefenyő (*Pinus pumilio*) régiója kezdetét veszi. E helyen a völgy egyszerre igen meredeken aláesik és úgy látszik újabb torlaszfallal tetején vagyunk, melynek mélyen levágotott vájújában a már tekintélyessé vált patak folyik végig és innen nagy robajjal, zajjal és zúgással esik alá az elrejtett, láthatatlan mélységbe. Meredek gyalogútunk a völgy oldalában vezet tovább, majd fenyőerdőbe ér és itt kanyarogva, számtalan sziklán, kövön, omláson, patakon át, a mély havasi völgy aljára lejut. A míg útunk az erdőben vezet, sejtelmünk sincs arról, minő természeti nevezetesség van a patak közvetlen közelében elrejtve. Mihelyt azonban a völgy aljára leérünk és csekély távolságban magunk előtt az alsó, nagy Bulea-menedék házat meglátjuk, visszafordulva, nagyszerű látványban van részünk. A völgy felső részében, ama szorulatnál, melynek közelében az imént lejöttünk, nagyszerű, szétágazó, ezüstös fényben csillogó, tekintélyes vizesést látunk melynek gyönyörű képével alig tudunk betelni. Azután a völgyben haladunk tovább és rövid idő múlva az alsó-Buleaháznál vagyunk, melyhez 2½ óra alatt jöttünk le. Ebben a kényelmes, 1 nagy ebédlőből, 4 hálószobából, konyhából, kamarából és a szükséges mellékhelyiségekből álló menedékházban, melyet a száz Kárpátgyesület szebeni osztálya, e páratlan szépségű helyen

épített és egész nyáron át nyitva tart, pihentünk meg egy órára. A ház nyitott folyosójáról a vad, regényes, sűrű fenyőerdőktől sötét mély Buleavölgy egész felső szakasza a nagy vizesésig, ez utóbbinak fehér, ezüstös folyton mozgó és a napfényben csillogó eleven képe, sőt azonfelül a tó körül levő magasabb csúcsok kúpos teteje és kopár ormai egyszerre áttekinthetők. Ezt az elragadó képet órákon át folyton lehetne nézni, és mindig újabb meg újabb csodálni való részleteket találunk benne.

E menedékházban újból érintkezésbe léphetünk a művelt világgal, a mit néhány képes levelezőlap megírásával tettünk meg, mert későbbi útunkban arra többé alkalmunk nem lesz; azután rövid falatozás és pihenés után a tó melletti kőházban levő embereinkhez visszaindulunk. Miután azonban itt 1234 m. magasságban vagyunk, 900 métert kell felfelé másznunk. Most folyton a patak mellett maradva, a nagy *Bulea*-vizesés közvetlen közelébe igyekszünk. Útközben előbb egy oldalvölgyben csinos, hosszú, de vékony és nem oly bővizű vizesést látunk, mire nemsokára a nagy eséshez érünk és annak hűs, páratelt légkörében, a völgy e mélyen fekvő, elrejtett szögletében, az itt heverő óriási sziklára támaszkodva, csodáljuk annak minden szépségét. Ez a vizesés egyike hazánk legnagyobb, de a Fogarasi havasoknak mindenesetre legszebb, legbájosabb esése. Időközben az ég is teljesen kiderült és a napfényben úszó, felséges világításban levő természeti csodának szemlélésétől alig tudtunk megválni.

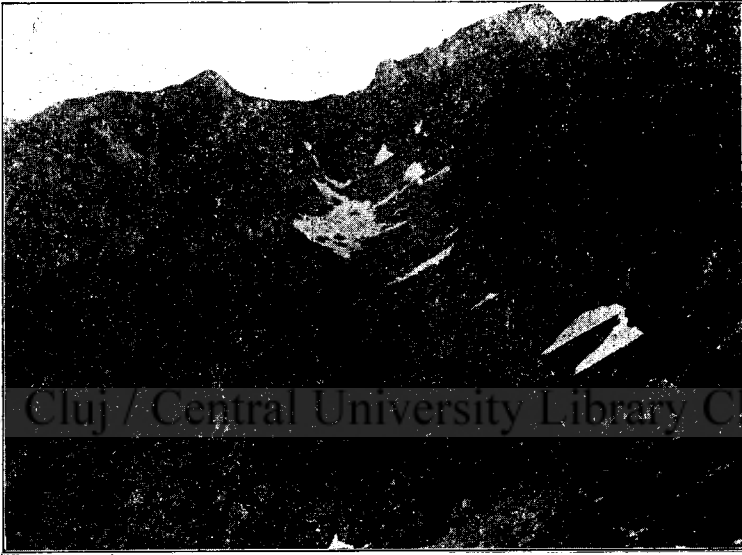
Végre is közvetlenül a vizesés melletti, baloldalon levő, rendkívül meredek, omlásos, szakadékszerű völgyületben indulunk tovább, folyton fölfelé mászva. Nemsokára a vizesés feletti törmelékteraszra érünk fel és itt a gyalogösvényt is megtaláljuk, melyen a délelőtt folyamán lejöttünk. Most már a szokott, rendes úton igyekszünk fölfelé; de a völgy hosszú, a hegy meredek és így felmenetelünk az alsó háztól a felsőig, jó három órai időbe került. Három órakor tanyánkba megérkezünk, a hol szintén képzelhető legszebb idő uralkodik. Ki hitte volna ezt ma reggel? De a magas hegyi vidékeken ily változó és szeszélyes szokott az időjárás lenni. Miután a szél is elállott, állandó jó időre van kilátásunk.

A délután többi részét a tó közvetlen környékének megszemlélésére fordítjuk. Alacsony a földhöz lapuló, de rikító szép színekben pompázó alpesi virágokat (u. m. Primulákat, Violákat, Soldanellákat, néhol virító Rhododendront, havasi szegfűket stb.) szedegetünk, azután a tavat körülfogó hatalmas hegyek csodaszépségű szakgatott vonulatát, valamint a belőlük tekintélyes magasságra kiemelkedő (2508 m.) Vunetóra csúcsot szemlélgetjük, végre a nyugodt, óriási tükörhöz hasonló, sötétkék színű tavat csodáljuk meg, melyben a hegy-óriások és az azokon levő hófoltok oly híven visszatükröződnek; majd a Buleavölgybe tekintünk le, melynek egyik távoli sztinájához (juhaköl és pásztorlak) két teherhordó emberünket juhtejért küldtünk be. Mire a nap leszállt, kőkunyhóinkba betértünk és itt az épen felhozott friss juhtejjel izletes csokoládét főzünk. Rövid időre mindegyikünk megpróbálja a szakácmesterség művészetét; az egyik csokoládét aprít, a másik teát főz, a harmadik konzervet melegít, a negyedik szalonnát süt és így rövid idő múlva valószínűs fejedelmi lakomát készítünk, melyet kitűnő étvággyal költünk el. Azután korán pihenni térünk, mert holnap reggel minél előbb útra akarunk kelni, hogy az elmulasztottat helyre pótoljuk, bár a mai napot is a körülményekhez képest igen kellemesen és hasznosan töltöttük el.

Augusztus 6.

Reggeli 3 óra után derült, szép időre ébredünk, gyorsan felöltözködünk, reggelizünk, csomagolunk és már 5 óra előtt útra készen vagyunk. Most az előttünk terpeszkedő hatalmas *Vunetora* (*Vênátórea* vagy *Buteanu* 2508 m.) csaknem függőleges oldalára kell felmásznunk. A Buleató környeke még reg-

geli homályban van, de mi e kellemes, hűvös, vékony, tiszta havasi levegőben kipihent erőkkal, kőről-kőre lépve, mintegy magas toronyba mászva, nagy könnyűséggel hágunk egyre feljebb. Jly időben és levegőben valóban jól esik a tartós hegymászás. Alig egy óra múlva már 2400 méter magasságban, a csúcs melletti gerinc mélyedésében vagyunk és itt az ország határán átlépve, a déli, romániai oldalra megyünk át. Innen az elragadó szép fekvésű *Zergetőra* nyílik kilátás, mely a *Zergecsúcs* és a magas *Vunetóra* közötti mélyedésben fekszik. Majd a kis tó közelében ereszkedünk le és annak partja mentén délkeleti irányban a *Vunetoráról* lenyúló gerinc irányában haladunk tovább, melyre lassanként felmászunk. Innen újból más irányban látjuk a még reggeli homályban fekvő kedves kis, csöndes *Zergetavat* és mögötte a meredeken emelkedő *Zergecsúcs* sziklás oldalát melyet épen most kezdenek meg-

A Vunetora és Árpás-csúcs alatt délre fekvő teknő. — Ruzitska B. felvétele.

aranyozni a fölkelő nap sugarai. Hegyoldalunk tetejére felhágva, keleti irányban kapunk páratlan szép kilátást. Itt már minden napfényben úszik és a magas sziklafalak alatt hatalmas kőgörgöteg táruul élénk, mely alább csinos havasi völgyben megy át. A csúcsok körül emelkedő tornyok, bástyák és ormok közötti gyepes helyeken egyik emberünk egyszerre csak 11 daraból álló tekintélyes zergefalkát pillant meg. Hogy nyugodt legelésükben meg ne zavarjuk, mindnyájan a földre fekszünk, vagy leguggolunk és így szemléljük, meg azok tevékenységét, de a rendkívül óvatos állatok csakhamar észrevesznek és eszeveszet rohanással a közeli sziklák közé szaladva, szemünk előtt eltűnnek. Rövid idő múlva azonban a tető gerincnyúlványai között újból láthattunk neházz legelő zergét.

Most a *Vunetora* csúcstól délre elterülő, előttünk feltáruló nagy völgy legfelső részébe, meredek törmelékhalmozaton ereszkedünk alá; majd terjedelmes hőmezőre érünk, mely a nap melegétől kissé fel van puhulva és így könnyebben járható. Elérve a csúcsokról leereszkedő függőleges sziklafalak alját, ezek mentén haladunk előre beláthatatlan mennyiségű szögletes, lapos és legváltozatosabb alaku kövek vad halmazából álló törmeléken. A csillámpala sziklafalak oldalain és földdel telt repedésein érdekes havasi növényeket találunk; így

helyenkint az *Artemisia Baumgarteni* nevű ritka, havasi nemes ürömfajta növény virágait szedhettük.

Majd egyes mélyebb, elrejtett szakadékokban fekvő, tekintélyes nagyságú, hómezőket kell átvágnunk, melyek a a naptól elrejtve árnyékban vannak még és azért oly kemények, síkosok, hogy alig tudunk rajtuk megállani; valószínűleg lépcsőket kell előbb szeges cipőinkkel beléjük vágnunk, hogy tovább mehessünk. Így is nem egyszer megtörtént, hogy egyik-másik társunk a tükörsima jeges havon elcsúszott és akaratán kívül a meredek jégletőn tekintélyes útat tett meg lefelé, még a kötőrmelékhez érve, azon veszély nélkül megállhatott. Így azután folyton keleti irányban előre haladva, nemsokára az *Árpás-csúcs* alatti több 100 méter mély *Vurtopelul-teknőbe* jutunk és alig felismerhető csapáson, a vörös jel után ismét az ország határát alkotó főgerincvonulat felé, a *Vurtopelul* (*Vértupelul*, 2451 m.) *csúcs* alá kezdünk fölfelé mászni. Ott látjuk már magunk előtt a vonulat azon mély bevágását, melyet el kell érünk és a melyen legkényelmesebben átmehetünk. Ez a körülbelől

A *Vurtopelul* csúcsról délkeletre lenyuló gerincvonulat. — Ruzitska B. dr. felvétele.

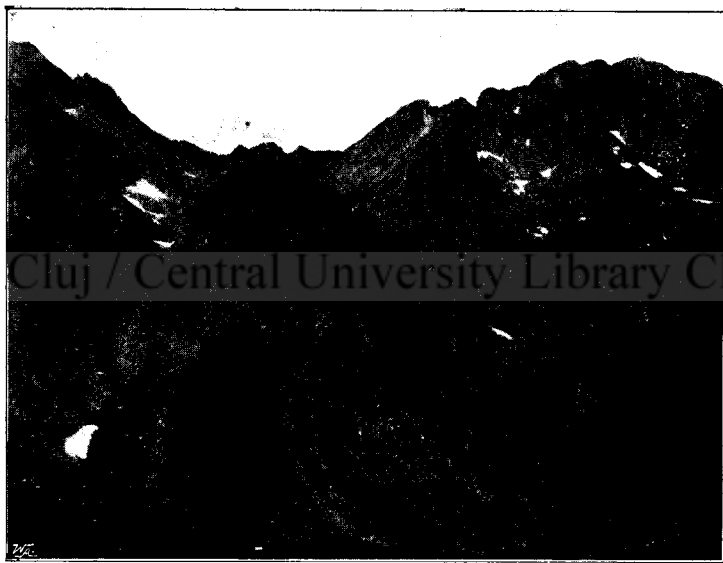
2350 m. magasságban fekvő *Kis-Csorbának* (*Kleine Scharte*) nevezett sajátos alakzatú sziklakapu, mely könnyen szét álló dolomitos ősmész-kőből áll és két oldalt magas csillámpala falak köze van beékelve. E helyről újból csodálatos szépségű vidékre, egy újabb vad, mély, törmelékes teknőbe nyílik kilátás, a *Nagy-Árpás-völgy* legfelső, nyugati részébe. Igen meredek oldalon kell az óriási félgömbalaku, üstszerű völgybe, köveken, sziklákon, havon és jégen, körülbelől 300 méternyire leereszkedni. A völgy fenekén vizet sehol sem látunk, azonban egymásra halmazott, rendetlen összevisszaságban heverő sziklákat, epész hegyeké tornyosult omladékot annal többet. Az üst csak az északi odal felé nyílt, ott is nagy törmelék-torlasz rekeszti azt el, többi részein mindenütt magas hegyvonulatok párkányozzák. Ez is egyike azoknak a régi gleccserek által létrehozott vájulatoknak, melyek a Fogarasi-havasok e legmagasabb részeiben oly gyakoriak.

Miután a hegység főgerincvonalata itt végtelenül szakgatott, azon a gyalogösvény nem volt végigvezethető, ezért minduntalan kényszerítve vagyunk egyik üstszerű mélyedésből 300—400 méternyi alászállással és újbóli emel-

kedéssel, a másikba átmászni. Ez a módja a tovább haladásnak mindenesetre igen fárasztó és lassú, de más tekintetben felette érdekes, mert a hegység legfelső, legmagasabb tömegében járva annak változatos, regényes és alpesi tájképekben oly gazdag vidékeink kiapadhatatlan élvezetét nyújtja.

Tovább haladva és előbb egy alacsonyabb gerincen áthágva, újból tágasabb teknőbe jutunk, melyben az irányt jelző vörös festék foltok nyomán, először keleti irányban átmegyünk, majd a *Vurtop* (*Vértopul*, 2474 m.) csúcsról aláereszkedő magas, éles szegélyű gerincvonulat tetejére mászunk fel. Itt kitaposot, vagy csak némileg is felismerhető és követhető út, vagy ösvény sehol sincs, a hegység e leghagyatottabb és legvadabb vidékein zergevadásokon és egy néhány turistán kívül senki sem jár.

Felérve a gerincvonulat tetejére, mélyen alattunk, kedves kis elrejtett tengerszemet: a *Kis-Podragutavat* (*Podrógelul*) tekinti meg szemünk. — Utunk egy kiugró, hatalmas kulisszához hasonló, óriási hegytaraj mentén vezet le oly szédítően meredek, vajúlatszerű mélyedésben, hogy alig tudunk benne elcsúszás nélkül megállani. Újból legalább 400 métert ereszkedünk le a gyepes völgy aljáig, a melyben kis patak siet lefele az előbb említett tóhoz.

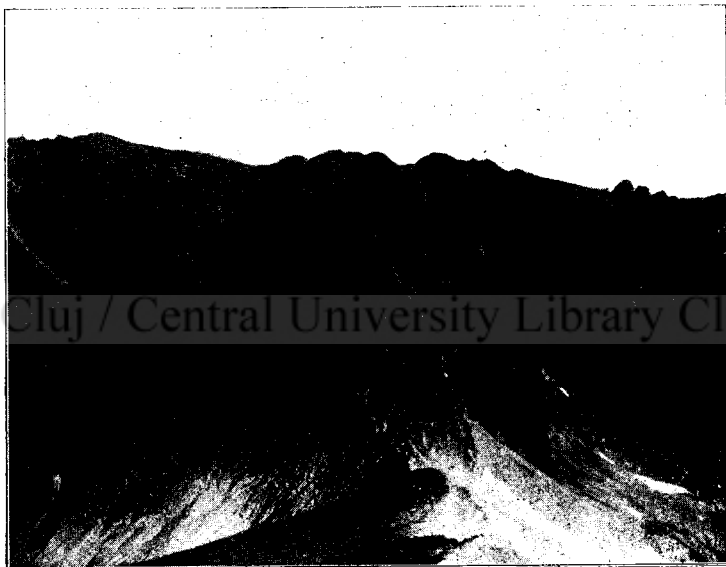
A Podragu csúcsról északra lenyúló gerincvonulat. — Ruzitska B. dr. felvétele.

De a tavacska annyira el van rejtve a sziklaóriások közé, hogy itt alant meg sem látjuk és inkább egy a közelben feltűnő kis pásztorkolibához sietünk, hól a kellemes napfényben, a puha gyepen megpihennünk és egy keveset falatozunk. — Félórai pihenés után a völgy keleti oldalán emelkedő, *Podragu* (2456 m.) csúcsról lenyúló magas hegyvonulat meredek oldalára hágnak fel és nemsokára e gerinc bemélyedett, körülbelől 2300 m. magasságban lévő átjáró helyét elérjük. Nehéz, fárasztó és hosszantartó volt ez a mászás, de a fáradságot valóban megérdemelte, mert az átjáróról páratlan, felséges szép kilátás kinálkozik minden irányban. — Nyugati irányba visszatekintve, eddig megtett fáradságos útunkat háttérben a már nagy távolságban levő Kis-Csorbával alant a völgy fenekén pedig az apró játékszernek tetsző pásztorkolibával, látjuk meg; déli irányban a *Vurtop* és *Podragu* csúcsok óriási hegytömege és a közéjük zárt sziklás, terrász-szerű felső völgy tárul szemünk elé; tovább délkeletre a főgerincvonu-

latból kúpalakban kiemelkedő, szabályos alaku, 2419, m. magas *Konrád-csúcs* tűnik elő, mely északi irányban a rendkívül szakgatott élű, csipkézett szélű lassan aláereszkedő, hosszú *Tarica-gerincbe* megy át. Ez utobbi csúcs és a gerincvonulat alján lévő rengeteg mélységben. a *Nagy-Podragu völgy* kőralaku legfelső szakasza látható, melyben újból tekintélyes nagyságu, tiszta kékvizű tó foglal helyett, ez a *Nagy-Podragu-tó*. — E tavakhoz már nem megyünk le, hanem a völgy nyugati oldalán levő rendkívül meredek hegyoldal felső részén, déli irányban tovább haladva, az ország határát alkotó főgerincvonulatra, a Konrád-csúcs közvetlen közelébe igyekezünk. Ez a hegyoldal annyira meredek és a mellett sűrű, sikos gyepel úgy be van növe, hogy szeges cipő nélkül alig lehet rajta járni, vagy megállani. Csomaghordóink simatalpu bocskoraikkal sehogysem boldogulnak és ezért négykézláb kapaszkodva, csúszva tudnak csak előre haladni; de nekünk is dolgot ad ez a veszedelmes hely, a mely alatt iszonyu köves mélység tátong és egy meggondolatlan, vagy ügyetlen lépést bizonyára az elcsúszás és a mélységbe zuhanás követné. — Most is borzalommal gondolok e helyre, mely talán egész útunkban a legveszedelmeesebb volt és a melyet elkerülni sehogy sem lehetet. Ezért óvatosan és lassan haladtunk előre, míg végre minden baleset nélkül, a Konrád-csúcs közelében újból sziklára és törmelékre jutottunk. melyen már biztosabban hághattunk tovább. Végre 2380 m. magasságban a nyeregalaku gerincátjárót elérjük és egészen közel feletünk látjuk a kúpos *Konrád-csúcs* omlásos, gyönyörű tetejét. Atlépve a gerincen, újból Romániában vagyunk, hol a hegyek és mély völgyek egész tengerét látjuk magunk előtt fetárulni. Déli 1 órakor érkezünk a csúcs alá, hol pihenőt tartunk, és a már messziről látható, a gerincelen felénk közeledő két határőrző román katonát bevárjuk. Miután határátkelési engedélyünk van, nem kell esetleges kellemetlenségektől és zaklatásoktól tartanunk. Az őrző katonák egyike intelligensebb, altiszti rangban levőnek látszik, a kinek románul beszélő vezetőnk értésére adja, hogy turista kiránduláson vagyunk és a gerincvonulaton végig Zernest felé igyekezünk. Erre ő határátkelési engedélyeinket elő sem kérve, barátságos beszélgetésbe elegyedik és jegyzőkönyvéből kitépött papírlapon, szép írással, mindnyájunk számára, a román határőröknek szóló iratot állít ki, mely szerint a velünk találkozók, többi határőrök egész társaságunkat zavartalanul tovább bocsássák. Az illedelmes és szives eljárást természetesen mi is hasonlóval viszonztuk és a határőröket magyar cigarettáival bőkezűen megajándékoztuk.

Ezután a Konrád-csúcsról élvezhető felséges kilátást szemléltük meg. Déli irányban egyre alacsonyodó hegyek nagy tömegét látjuk magunk előtt, melyek amott a távolban terjedelmes síkságba, a Romániai alföldbe mennek át. Még távolabb, a már csaknem elvesző szürke homályban újból magas hegyek alkotta hosszú vonulatot veszünk észre, mely a *Balkán hegyvonulat* lehet. Ha megfordulunk és északi irányban nézünk körül, az előbbinél még szebb, még elragadóbb képet láthatunk. Alattunk pár száz méter magas, csaknem függőleges, valósággal meg nem mászható sziklafal alján, óriási törmelék tengert és annak alsó végén a *Nagy-Podragu tó* sötét tükrét látjuk, körülötte rendetlen összevisszaságban a sziklák, omladék és kövek nagy halmaza terül el, melyek között imitt amott egy kevés gyep, vagy törpefenyő bozót sötét zöld színben tarkállik. Alább a terjedelmes cirkusteknőt határoló törmelékterlaszt világosan felismerhetjük, azon alól pedig a már szűk, nagyon mély, meredek oldalfalu, sűrű fenyőerdővel borított, hosszú *Nagy-Árpás völgyet* látjuk északi irányban gyengén kanyarodva és a nyugati ággal egyesülve, egész az Olt széles völgyéig lenyulni. Künn a lapályos területen még messze követhető e havasi patak csillogó ezüstös szallagja, a mint falvak között kanyarogva, a síkság északi lejtőjénél emelkedő hegyek alján, a méltóságos lassúsággal folydogáló Olt folyóba beleömlik. Ezek az északi, már alacsonyabb

hegyek, megint tekintélyes tömeget alkotnak és a Küküllő mentéig húzodva, a kékes homályban eltűnni látszanak. Kilátó pontunktól jobbra és balra a fogarasi havasok legnagyobb csúcsai környeznek, melyeket fodrozott, csipkézett szélű gerincvonulat köt össze. Különösen szép a Konrádcsúcsról északi irányban aláhúzódó Tarica-gerinc, melyen jó ösvény is vezet le (az úgynevezett Ábrahám-ösvény) a messze lent, az erdőöv közepén fekvő Tarica-menedék-kunyhóhoz. — Azonkívül keleti irányban a havasok fővonulata, egyúttal az országhatárát is alkotó gerinc, sok kilométernyi távolságra követhető. Annak mente lesz a mi további útunk is, mert a mély havasi völgyekbe, teknőkbe, üstökbe való le és felmászkálásnak valahára vége szakadt, most már csaknem folytonosan a nyugat-keleti irányban vonuló főgerincen, a legszebb kilátásu helyen vándorolunk tovább. Utunk itt el nem téveszthető, mert dacára annak, hogy csak imitt amott látunk egy-egy vörös jelt, az éles határgerinc maga megjelöli a haladás irányát. Folyton romániai területen, néhol gyepes, máshol köves, de nem túlságosan meredek helyeken, vígan haladunk tovább, helyenként a gerinc éles széléhez közeledünk és innen nagyszerű betekintés kínál-

A Nagy Visti-csúcsról északnyugatra alányúló éles Gerincvonulat. (Körülbelül 2300 m.)

Ruzitska B. dr. felvétele.

kozik hazánk gyönyörű mély völgyeibe. Általában a Fogarasi-Havasok hazánkba eső, északi oldala sokkal meredekebb, szaggatottabb, vadabb, sziklásabb és törmelékekkel teltebb, mint a déli. Románia felé lassan lejt a hegység, ellenben hazánk felé a fővonulattól alig 10—12 kilométer távolságban levő, átlag csak 500 m. tengerszín feletti magasságu terjedelmes Olt-völgybe nagyon hirtelen esik alá ez a tájszépsegekben kiválóan gazdag hegység.

További útunkban az egymáshoz nagyjában hasonló cirkusvölgyeket csak fölülről bámuljuk meg és minden csúcs mögött egy-egy újabb völgybe tekinthetünk alá. Most már csaknem állandóan 2400—2300 méter magasságban maradunk és innen nézzük le a világot.

Tovább keletre az *Ucsia-csúcs* (2432 m) közelébe jutunk, honnan a hosszú, csaknem egyenes gyönyörű mély, *Ucsia-völgybe* tekinthetünk le,

melyből a szél időnként hatalmas ködfoszlányokat kerget fölfelé és azok itt a gerincvonulat mélyedéseiből, nyílásaiból és szakadékaiból, a déli napsütötte hegyoldal felmelegedett levegőjének fölfelé áramlása folytán mint valami óriási kéményekből gomolyognak és áramlanak egyenesen mifelénk és tovább fel a felhőtlen égbolt felé, a hol szétoszlanak. Csodás és szokatlan egy látvány ez!

Tovább haladva a Nagy-Ucsia csúcsról, déli irányban a Románia felé messze lenyúló *Podu-Giurgiului*-nak nevezett széles gerincvonulat tetejére érünk és azon átkelve az igen terjedelmes, három nagy völgy kiindulási helyét alkotó: *Moldován-üsthöz* érkezünk, melynek északkeleti végében a 2526 m. magas *Nagy-Visti-csúcs* (Colcul Vistei mare) terjedelmes tömege emelkedik ki.

Miután 3 óra már elmúlt és útunk e hatalmas csúcson vezet tovább, a melyet ma már nem tudunk megmászni és miután annak tulsó oldalán éjjeli tanyának való helyet úgy sem találhatnánk, menedékház vagy kunyhó pedig e tájon sehol sincs, ezért a Moldován-üst alján látható apró pásztorkolibákhoz kellett aláereszkednünk és azok közelében szabad ég alatt megfelelő hálómelyet keresnünk. Legalább 400 méterrel alább, de a faregión még mindig jóval fölül, van az első kezdetleges pásztorkoliba, melyhez nagyon meredek, gyepes oldalon, a honnan a Nagy-Visti csúcs törmelékes, délnyugati, napsütötte oldala oly szépen látható, ereszkedünk alá. A koliba (a pásztorok elnevezése szerint: bordé) közelében kutyaugatás fogad és a nagy teknőszerű völgy szabad kilátású gyepes oldalai minden irányból juhokat, kecskéket látunk legelészve, lassan a koliba felé közeledni. Végre megint élőlények és emberek közelében vagyunk. — A kolibánál szurkos, piszkos pásztorok áldogálnak, kik szívesen megengedik, hogy náluk tanyát üssünk. Először is a közelben folydogáló nagyon hideg havasi patak friss vizéből oltjuk szomjunkat, mert kimondhatatlanul szomjasok és éhesek voltunk, hiszen délelőtti 10 óra óta egy falatot sem ettünk és azóta a magas hegygerincen vizet sem találtunk. A nagy szomjúság miatt étvágyat sem érzünk és nehogy az élvezett nagy mennyiségű, hideg vízzel gyomrunkat meghűtsük, teát főzünk és előbb azt isszuk. Nemsokára megjön az étvágy, mire hatalmas lakomat rendezünk, mely egyszerre ebéd és vacsorának beleillik. Mire ezt elvégezzük a nap a mely völgyből már eltűnt és csak a közeli Nagyvisti csúcs legtetjét aranyozza már be. Sietnünk kell a magunkkal hozott könnyű turistasátor felállításával és az éjjeli tanya elkészítésével, mert itt a nap lenyugvása után igen hamar beáll az esti homály és vele együtt a csipős, kemény hideg. Ezután még az éktelen zajjal hazatérő nyáját tekintjük meg, mely a közelben egy nagy szikla alatt, a künn háló pásztorok és kutyaik védelme alatt tölti az éjet. — Erre, az egymásra rakott kövekből felépített, földdel, gyeppel durván betapasztott és fakéreggel fedett alacsony, szűk és szellős pásztorkoliba belsejébe is bemegyünk, igaz hogy nem egyszerre, mert abba guggolva és a tűz körül kuporogva is csak legfeljebb négyen férnek el. Bejárata oly keskeny és alacsony, hogy csak oldalra fordulva és lehajolva bujhatunk rajta be; belsejében pedig oly kiállhatatlan füstös a levegő, hogy azt soká ki nem bírjuk és könnyező szemmel menekülünk kifelé, a friss, de tiszta levegőre. E kolibának csak egy előnye van és ez az, hogy a tűz körül meleg van, a miért felváltva időnként mégis csak bebúvunk szíves házigazdáinkhoz, kik most a vacsora készítéséhez fognak. Nemsokára együtt van 3—4 pásztor és elkölti egyszerű, juhturó és puliszka (mamaliga)-ból álló vacsoráját, mire kutyaikkal együtt megint a nyájhoz mennek vissza és ott nagy szűrös bundáikba burkolózva, a szabadban töltik az éjet, mert bizony a nyáját nem lehet egyedül hagyni. Éjnek idején az őrizetlen nyájban a farkas és a medve iszonyu pusztítást vilhetne végbe, a mire minden pásztor kiszinezett nagy-

tott és hihetetlen mesés történeteket tud elbeszélni. Miután ez alatt már teljesen besötétedett és a ragyogó csillagok feljöttek, mi is nyugalomra térünk és pedig hárman a különben csak két személy számára való sátorba, két társunk pedig pokrócokba burkolva Isten szabad ege alá, a koliba tövébe, a nem épen puha és ruganyos, gyér havasi gyepre feküdt. Vezetőnk és csomahordó embereink összebujva, szintén a szabad ég alatt maradtak és csak felváltva látogattak be a füstös, piszkos bordéba.

Augusztus 7.

Miután tegnap nagy és nekéz utat tettünk, mindnyájan fáradtak voltunk és így néhány óráig mélyen aludtunk, de már kora reggel, midőn még alig pitymallott s a tájat még sűrű homály borította, a csipős, kellemetlen hidegtől először a szabadba maradtak, azután mi a sátorban hálók is egymásután felébredtünk és dideregve, vacogva a kolibába siettünk, a hol az ide nagy fáradtsággal felhozott, s ezért értékes törpefenyő fájából rakott tűznél melengettük megmeredt tagjainkat. Azután reggelire teát főztünk, melyet még az a társunk is élvezettel szüröcsölt, aki különben rendes viszonyok között e főzetet sohasem itta meg és más nemesebb italt többre becsül. Mindnyájan egészségesen, vígan s aránylag eléggé kipihenten ébredtünk a mai derült, szép napra. Reggelinket gyorsan elköltjük, mire útra készülődünk, mely mindjárt hegymászással kezdődik, mert a 2000 m. körüli magasságban fekvő éjjelező helyről 526 méterrel magassabb *Nagy-Visti csúcs* (Vistea mare, 2526 m.) legtetetejére kell meredek oldalon felhágnunk. Szíves gazdáinktól búcsút véve, már 5 óra előtt útnak indultunk, egyenesen a hegygerinc felé, azután pedig a nagy törmeléken a csúcs irányába. Először a kispatak mentét követjük felfelé és annak forrásából iszunk, valamint minden üvegünket vízzel megtöltjük mert fenn a nagy magasságban egész nap valószínűen megint nem találunk vizet.

A hűvös reggeli levegőben igen kellemes a mászás és körülbelül 1 $\frac{1}{2}$ óra alatt a csúcsra felérünk, miközben a csúcs alatti nagy sziklák között, tőlünk nem is nagy távolságban, egy magányos zergebakkot pillantunk meg, a mely méltósággteljes tartással haladt a csúcs alatt tova. A zajra meghökken, fel egyenesedett, körülnézett és miután meglátott, nagy sietséggel eliramodott, majd rövid időre újból megállott és figyelt, mire ügyes mozdulatokkal és nagy ugrásokkal fürgén elszaladt. Még tovább haladva, a főgerincvonulatról északra aláhuzódó, rendkívül szakgatott és sziklás gerincen újból három zergét pillantottunk meg, melyek egy, a sziklák között levő kis gyeptérségen nyugodtan legelésztek, álldogáltak és a szabad természet minden gyönyörét élvezték. Nagy biztonságban érezték magukat, mert annak ellenére, hogy minket megláttak és reánk figyeltek, mégsem szaladtak el úgy, hogy távcsővünkkel egymásután valamennyien megsejlelhettük e kedves, szép, kecses-tartású havasi állatok minden ténykedését. Végre kiabálásunkra tovább szök-döstek és a gerincvonulat tulsó oldalán szemeink elől eltűntek. Ugyanekkor felettünk a tiszta kék égen, két hatalmas sas jelent meg és úszott tova lassu szárnycsapásokkal az átellenben fekvő bérc felé. Ha fegyver lett volna nálunk, e legalább 2,5-3 méter szárnyhosszú állatok egyikét le lehetett volna löni.

Ezután nemsokára felértünk a csúcsra, hol a reggeli nap enyhe meleg sugarai ma először értek bennünket és a honnan a felhőtlen gyönyörű időben, valóban nagyszerű, felejthetetlen szép körkép tárult elénk. E csúcsról a Fogarasi-havasok legnagyobb része áttekinthető, mert itt a hegyvonulatnak csaknem a közepén vagyunk; nyugati irányban az eddig megtett út vidéke, a hosszú, kanyargós és éles főgerincvonulat, a belőle kiemelkedő tegnap bejárt és megmászott magas, hegyes csúcsok sorjában látszanak, míg a messzi távolban a Negoj és Kalcun csúcsok a további kiltást magas ormaikkal

elzárják. Déli irányban Románia felé, ott látjuk a mélységben apró kis pont alakjában, ma éjjeli tanyánkat és még tovább a fokozatosan aláereszkedő hegyek, vonulatok és mély völgyek beláthatatlan tengerét. Keletre a fogarasi havasok vonulatának ama része tűnik elő, melyre még ezután leszünk menendők és a mely érdekességre, magasságra, sziklás és vad alpesi jellegre nézve az eddig bejárthoz hasonlóknak látszik. Legkedvesebb és legszebb azonban a kilátás északra, ahol lábaink alatt szédítő magasságu, csaknem függőleges, óriási sziklafalak ereszkednek alá a rendkívül sziklás, törmelékes, széles *Nagy-visti völgy* legfelső cirkusteknőjébe, melynek kétoldalán, jobbra és balra hatalmas hegyvonulatok, völgyoldalok és ezek tetején éles, csipkézett gerincél csaknem egyenes irányban huzódik messze-messze alá, míg végül ezek fenyőerdőtől borítva, egyenletesebb, lankásabb vonulatokba átmelve, fokozatosan az Olt síkságába vesznek el. Különösen északnyugati irányban fut le párhuzamosan, egymás mögött három, vagy még több ily gerincvonulat, melyeknek csak kiemelkedő éles, tarajos tetői láthatók. — Alant a síkság fényárban uszlik, melyen a lefolyó patakok, vizek és folyók ezüstszállagokként csillognak; mindenféle falvak templomai, tornyai, házai, épületi különbözthetők meg és az égbolt északi szélén a távoli alacsonyabb hegyek, mintegy fátyolla! gyengén befedetten láthatók. — A fenyőerdővel sűrűn fedett, hosszú, egyenes *Visti-völgy* középső részének egy tágas tisztásán a turista menedékkunyhó, annak közelében egyes pásztorkolibák (sztinák), még tovább a völgy és a hegyoldalok alsó vége felé, pedig elszórtan fekvő magányos lakóházak és gazdasági épületek ismerhetők világosan fel. — Gyöngyörű, leirhatatlan szép és felséges ez a kilátás, ez a terjedelmes, valóban óriási körkép!

Miután alaposan kigyönyörködtük magunkat, a csúcsról lefelé szállva, keleti irányban közvetlenül az éles főgerincvonal mentén haladunk tovább, melyen a *visti-völgy* e legfelső teknőjét körüljárjuk. Körülbelől a gerinc legmélyebb helyéről alátékvén a félig még árnyékban fekvő elragadó szépségű alpesi völgybe, egy nagy köomlás szélén, gyepes térség közepén, újra 3 zergét pillant meg éles szemű vezetők. Egész társaságunk rögtön a földre fekkütt, nehogy az óvatos állatok észrevegyenek; így azután trieder-messzelátónk segítségével sokáig megfigyelhettük ez állatok minden mozdulatát. Úgy látszik e havasokban sok zerge van, melyek nyáron az emberek és nyájuk elöl ide a legmagasabb és legsziklásabb vadonba kénytelenek felhúzódni, hol már alig üldözi őket valaki.

A gerinc nyergeszerű mélyedéséből tovább keletre újból tekintélyesebb magasságu hegyre és pedig a *Piatra rosie* 2443 m. magas csúcsára kell felhágnunk melyről északi irányban, a nagyszerű, csaknem teljesen egyenes, hatalmas *Zanoga gerinc* húzódik alá. Különben a mai nap folyamán csaknem mindig 2300—2400 m. között változó, néha még ezen is fölülemelkedő magasságokban járunk, hol oly üde, szellős, hűvös és tiszta a levegő. Ismét igen szép, kellemes, napos időnk van, csak a szél fúj néha túlságos erővel. — A *Piatra rosie* keleti oldala nagyon meredek, köves és róla a gerincvonulat egy élesen bevágot nyergeszerű mélyedésbe hirtelen ereszkedik alá, melyből házánk felé a *Vistesoaára* nyílegyenes, szép völgyébe kínálkozik pompás kilátás, úgyszintén északkeletre is az Olt völgyébe messze elláthatunk és amott a messzi távolban *Fogarasi* városának napsütötte házait, templomait és a fogarasi vár falait, tornyait, világosan észrevehetjük. E bemélyedés egyik magas, meredek sziklafala alatt kis forrás csörgedezik, melyhez két emberünket az összes üvegekkel vizért leküldjük, mert itt a magas csúcsok körül, a turistának annyira becses itala, az üdítő viz, csak elvétve található. — Azután folytonosan a gerinc déli, romániai oldalán haladunk tovább, hol a havasi legelők csaknem annak tetejéig felnyulnak, ellenben a vonulat északi, hazánkba eső oldalán, csupa járhatatlan, meredek sziklafal, kő, óriási omladék és

törmelék látható. Kis pihenés után vigan megyünk a 2475 m. magas, kiemelkedő *Gálaleskul* csúcsára és annak keleti oldalán az egyre egységesebb vonulatot alkotó főgerincen tovább. Innen újból pompás kilátást élvezhettünk a széles, mintegy legyezőszerűleg a hegység fővonulata alatt kiterülő, alább azonban elszűkülő *Szombatfalvi-völgyteknő* legfelső nyugati részébe, mely az eddig látott ilyennemű völgyek között talán a legmélyebb, legvadabb és legsziklásabb. Most ezt, a több aláereszkedő kisebb elválasztó gerinctől, mintegy kulisszáktól, részekre tagolt hatalmas cirkusteknőt járjuk fenn a magasban, mintegy 4 kilométernyi hosszú útvonalon, csaknem félkörben körül. Ilymódon egymásután öt teknőrészletbe tekinthetünk be, a melyek oda lenn, az ember ujjaihoz hasonlóan, egy közös fő- vízlevezető érbe, az erdőborította mély *Szombatfalvi-völgybe* egyesülnek. Útközben a *Bolacséni* csúcson is áthágunk,

Felső-Szombatfalvi völgy felső része. Gerincen országhatár. — Ruzitska B. dr. felvétele.

mire nemsokára a felső szombatfalvi völgyteknő legkeletibb oldalára jutunk, honnan még egy utolsó pillantást vetünk visszafelé nyugatra az épen körüljárt óriási völgyteknőre valamint annak innen legjobban áttekinthető kulissza válaszfalaira és azután tényleg búcsút véve tőle, egyenesen keletre haladva, haladva, nemsokára gyengén kitaposott szűk ösvényre érünk, a mely déli irányból, Románia felől, a mély völgyből vezet ide fel a magas gerincre és azon tovább a 2384 m. magas *Bundea* hegy felé. — E hegynél útelágazás van és az egyik ösvény a hegyről egyenesen északi irányban levezető gerincvonulat tetején halad tovább, Breázán át, az Olt síksága felé, míg a másik ösvény — a mi útunk — délkeleti irányban még mindig 2300—2400 méter magasságban vezet tovább félkör alakú nagy kanyarodóval, a déli irányban aláhúzódó nagy havasi völgy legfelső forrásvidékei körül, a 2474 m. magas *Urlei-csúcs* irányába. E hegyre néhány szerpentin kanyarodóval felhágva és a csúcs keleti oldalára átkerülve, egészen új tájkép elé jutunk, mert most már a fogarasi-havasok keleti alacsonyabb része tűnik szemünk elé. Ezekon a vad, sziklás, köves helyek egyre kevesbednek, a hegyoldalak nem oly

meredekek, a gerinc sem oly tépett, csipkézett és szakgatott már, hanem a helyett a tetők terjedelmesebbek, laposabbak, egyenletesebbek, simábbak és a gyep nagy területet hódít.

Közvetlenül az Urlei-csúcs alatti nagy mélyedésben a szép, hosszúkás tengersizemet, az *Urlei-tavat* pillantjuk meg, melyből keletre kis patak indul ki és folyik ama magas hegyvonulatig, melynél irányát hirtelen északra változtatva, a mély völgyben kifelé, az Olt folyó felé siet és Fogaras közelében abba beleömlik. Egyenesen keletre az országhatárt alkotó elszélesedő főgerincvonulatot követheti szemünk, melyből északra és délre igen sok kisebb vonulat ágazik ki. Végül messze a keleti látóhatár homályos távolában, a fogarasi havasok főirányával mintegy keresztbe állítva, látható az igen magas és hosszú, hatalmastömeget alkotó *Királykő* elmosódott körvonala. Arra kell nekünk is tovább haladnunk.

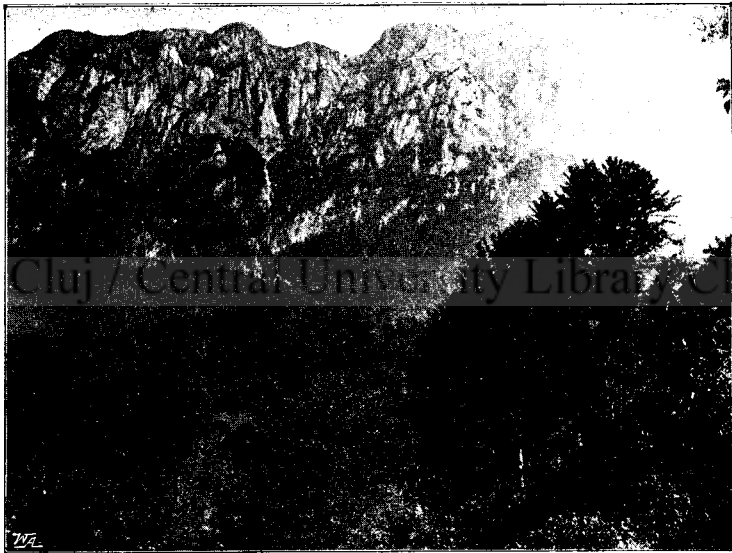
Mielőtt az Urlei hegy utolsó sziklás nyúlványait elhagynók, egy meredek sziklafal tövében, mintegy 2450 m. magasságban, kis csészeszerű mélyedésben kevés forrásvizet találunk. A gyéren előszívargó $+3\text{ }^{\circ}\text{C}$ -os vízből nagy szomjunkat némiképen enyhítjük, de a kevés vizet előbb elfogyasztjuk, mítsem az mindnyájunknak szomját oltotta volna. Azután rövid pihenőt tartánk és miután déli 1 óra elmúlt, falatozni próbálunk de a szomjuság miatt az étel sehogysem izlik. Pihenő helyünkről magunk előtt látjuk a széles főgerincen egymástól meglehetősen távolságban elhelyezett, országhatárt jelző, félgömb, vagy sütőkemence alakú, cementből készült határhalmokat. Eddigi útunkban az éles gerincen ilyenekre nem akadtunk, itt azonban, a hol a határvonal a terep alakzatánál fogva elmosódik, szükséges volt, az ország határát ily módon pontosabban megjelölni. Útunk nagyjában e határhalmok mentén vezet egyenesen keleti irányban a már simább, gyepesebb, mintegy 5 kilométer hosszú *Zerna-hegyháton* egyenletesen tovább melyen eléggé gyorsan haladhatunk; majd enyhe emelkedéssel a *Ludisor* nevű, csak kevésbé köves, széles hegycsúcsra hágnak fel. Ennek délkeleti oldalán igen sok juh és kecskenyáját látunk valamint a védett völgyben, néhány pásztorkolibát is észreveszünk. Miután ma már igen hosszú és nehéz utat megtettünk, azonkívül délutáni 4 óra is elmúlt, éjjelező hely után kell néznünk, mert turista menedékházat itt újból hiába keresnénk. Ezért a gerincvonulaton végigvezető útunktól kissé letérve, mintegy 2000 m. magasságban alkalmas juhász-kunyhót és tanyahelyet találunk, a hol megtelepedünk. Még világos nappal, vöröfényes időben felütjük sátrunkat, elkészítjük tanyánkat és ebéd, illetőleg vacsora készítéséhez fogunk. A közelben fakadó kristálytisza havasi forrásvízzel szomjunkat is olthatjuk és rövid pihenő után, valóságos farkas étvágygal fogunk hozzá szalonna, konzerv, füstölt hús, sütemény és nagy mennyiségű teából álló lakománk elköltéséhez. Annak befejezése után beszélgetésbe eredünk és derék csomaghordóink népies táncában, mulatozásaiban és tréfáiban gyönyörködünk. Mire a nap leszállóban volt, a közeli hegyoldalok minden irányából birkanyájak tartottak a pásztorkunyhó felé és nemsokára néhány ezer darabból álló mekegő, siró, éktelen zsivajt előidéző birka és kecske sereg volt közelünkben a szikla alatt összegyülekezve. Ugyanekkor az alsó nagy sztinától számárháton visszatérő csobán is hazaérkezett kolibájába, mely a Nagy-Visti csúcs alatti kezdetleges pásztorbordénál már előkelőbb és jobb módu volt. Ez is kőből készült, de oly magasra volt rakva, hogy egyenesen lehetett benne állani, teteje fenyőfa kéregből állott, azonkívül egyszerű deszkajtaja és belsejében deszkákból összerótt kicsiny hályóhelye is volt. Négy-öt ember szorosan elférhetett benne, és miután külön tüzhellyel nem rendelkezett és a füst csak a tető nyílásain távozhatott el kiállhatatlan, kellemetlen volt a levegője. Este a pásztorok mamaligát főztek, melyből minket is megkínáltak, ezenkívül igen jó ízű juhtúrót, zsendicét és savanykás, a

szénsavtól csipős izü, aludt júhtejet adtak kostolóba. — Azután holdfény mellett nyugalomra térünk, hárman a sátorban, két társunk és vezetőnk pedig a pásztorkolibában. Ez az éj kellemesebb volt, mint a tegnapi, mert bár magasabb helyen töltöttük, még sem fáztunk annyira.

Augusztus 8.

Reggelig nyugodtan pihentünk, amikor 4 óra körül sajátságos egyenletes kopogásszerű hangra ébredtünk. Kitekintve sátrunkból látjuk, hogy néhány összeverődött felhőből aláhulló nagy esőcseppek idézik elő a sátor vásznán, ezt a szokatlan sajátságos ébresztő hangot. Mire felkelünk, reggelizünk és útrakészülünk, a hirtelenül támadt szél az esőfelhőket elfújja és mi kellemes éjjelező tanyánktól ismét tiszta, szép, de kissé szeles időben indulunk el.

Először a gerincvonulat felső szélén elvezető, már lóval is járható ösvényre hágnak fel és azon félkörben, megkerülve e magas, délre nyíló völgyet, útelágazáshoz jutunk. A jobban kitaposott és a déli irányban húzódó

A Nagy Királykő (2240 m.) vonulata. — Ruzitska B. dr. felvétele.

hegyvonulat tetején haladó út Romániába, a messze lent fekvő Kimpolung városba vezet le. Keleti irányban a havasok főgerincvonulata és a határjelző dombok irányában pedig a mi már rosszabb és kövesebb ösvényünk visz. Most először egy nyeregalku mélyedésbe kell lemennünk, honnan ismét a 2278 m. magas *Bracili* hegy északi oldalára hágnak fel és azon rövid ideig hazánk területén járunk. Mire újból a vonulat déli, romániai oldalára térünk át és a bérctetőkön folyton változó, hol emelkedő, hol aláereszkedő, de többnyire széles, lapályos havasi mezőkön haladunk tovább. Néhol nyeregyszerű, átjárókul használt gerincmélyedésekbe jutunk, majd azokból ismét kimászva, hegyoldalokra és csúcsokra hágnak fel. Így először a *Kis-* (2238 m.), majd a *Nagy-Berivojeshul* (2299 m.) hegyekre jutunk, honnan igen szép kilátás nyílik Románia bérce, változatos, mély völgyekkel tarkított vidékeire, valamint északi irányba hazánkba is a *Persányi és Feketealmi*, sötét erdőkkel fedett, még meglehetősen távol levő hegyekre; keletre pedig a hatalmas,

sziklás, kopár, fehérszínű *Királykő* vonulata egyre jobban közeledik. A romániai oldalon most a terjedelmes és több ágból eredő *Dimbovica* folyó legfelső forrásvölgyeinek vidékeit kerülgetjük, amely völgyek alább mind egy fővölgybe egyesülve, rengeteg nagy tömegű, útban álló, széles és hosszú hegyvonulatot kénytelenek nyugat felé megkerülni, míg végre a romániai síkságra levezető déli irányukat elérik. Nemsokára a *Buzdugánul* (2179 m.) nevű hegyre hágunk fel, melyről mintegy madártávlatból, igen jól követhető e folyó rendkívül kanyargós, érdekes útiránya. E hegy déli oldalán van a *Dimbovica* folyó egyik legmagasabban fekvő patakjának sziklák közül előtörő, bővizű forrása, melynek $+3\text{C}^{\circ}$ -os kitűnő vizével enyhítettük szomjunkt. Innen kezdve a gerincvonulat lassan, de folytonosan, egyenletesen alacsonyodik és az előbbi napokról merész, hirtelen emelkedésekhez szokott szemünk, e vidéket már kevésbé érdekesnek találja. E hegy keleti oldaláról nemcsak a Feketehalmi hegyek és a *Királykő*, valamint az e kettő között a messzi távolban felismerhető Barcasági síkság, hanem a *Királykő* mögött kiemelkedő *Bucsecs* égbenyúló tömegének legmagasabb (2503 m.) csúcsa is világosan látható. Lejtős, gyepes és a sűrű elaszott fűtől síkos hegyoldalokon, néhol borókafenyő bokrok között elég hamar alászállunk az 1884 m. magas *Komésul* hegyre, melynek északkeleti oldalából már a Barcaság ronájára, az Olt felé siető Barca-patak ered. E hegy tőszomszédságában nemsokára a gerinc legmélyebb pontján, a Barca-patak völgyéből Romániába átvezető gyalogút mellett fekvő, kezdetleges módon földből és fából felépített román határőrző katonai sátortelephez jutunk el. Két nagyobb gyepvel fődött sátor látható itt, melyek egyikében a kisebb katonai különítmény legénysége lakik, a másikat pedig konyhának és raktárnak használják. Minden kellemetlenség és akadékoskodás nélkül tovább eresztene, úgy hogy nemsokára, a már néhány nap óta nélkülözött fenyőerdőt is elérjük és most ennek árnyékában haladunk tovább. Utunk később az egyre jobban elmosódó, alacsonyodó, erdővel fedett országhatár és vízválasztó gerincre vezet vissza, melyen még jó darabig, hol erdőben, vagy erdővágásban, hol pedig tisztás, gyepes helyen haladunk tovább, míg végre az 1502 m. magas *Lereskul* hegy oldalán nagyobb sztina közelébe pihenőt és falatozást tartunk. Azután újult erővel, még egy néhány kilométert teszünk meg, hol az ország határa mentén, az erdő széles szallagként ki van vágva, mire utunk egyenesen északra, a már tekintélyes mélységben tovarohanó Barcapatak völgye irányába hirtelen levezet. Ezzel végleg elhagyjuk e hegység gerincvonalát és most már kizárólag hazánk területén, eleinte még fenyő-, csakhamar bükkfa-erdőben folytatjuk útunkat. Igen meredek oldalon, gyorsan haladunk lefelé és a völgyoldalnak mintegy közepe táján bokros, cserjés helyre érünk, hol valóságos málna-erdőre bukkanunk. Itt a málnabokrok oly sűrűen állanak, hogy alig lehet közéjük behatolni, de arra nincs is szükség, mert a lefelé kanyargó ösvény mentén is elegendő mennyiségű zamatos és a legjobb érési állapotban levő málnát találunk. A hosszú úttól eltikkadtan, szomjan, kimondhatatlanul jól esik e kellemes gyümölcs és mint az éhes farkas prédájára, úgy esünk neki ez üdítő, friss gyümölcsnek. Soha ennyi málnát egy helyen nem láttunk még és így rövid idő alatt jól lakhatunk. Azután a Barcapatak völgyébe leszállunk, hol a hűvös, de tiszta és üdítő vízben kissé megmosakodva, új erőhöz jutunk. E ponton a völgy 1100 m. magasságu és innen Zernest faluig, — mai végső célpontunkig, — még 18 kilométer út van. — Völgybeli vándorlásunkra 1 óra körül indultunk tovább és ez az út a hosszú, fárasztó, útnélküli gerincvándorlás után, igen könnyűnek, kellemesnek, simának és egyszerűnek tetszik. Igaz, hogy a sebesen rohanó, hanyargós patak mellett elég jó szekérút is vezet, mely a sziklás, szűk, erdővel borított és ennél fogva árnyas havasi völgyben számos hídon visz át; így azután gyorsan lehetett haladni és valóságos verseny-

gyaloglást rendeztünk, számlálva a perceket, melyek egy-egy kilométerre szükségesek voltak. A völgy számos kanyarulatán végig, hidakon, zuhatagokon át, sziklák alatt el, egyre lejjebb jutunk, míg a völgy középső, tágabb részletét, hol gyönyörű zöld, üde kaszálók vannak, elérjük. Itt most folyik a kaszálás, szénacsinalás szorgos munkája és az egyre tágabb völgy, már eléggé használt útján, szénával megrakott hazatérő szekerekkel, munkásokkal találkozunk. A völgy egyik éles kanyarulata után következő elszélesedett, kelet felé nyíló részletéből, egyszerre egészen közelben magunk előtt látjuk az eddig elrejtett, hatalmas tömegalakjában fölemelkedő, rendkívül sziklás, kopasz tetejű, nagy törmelékmezőkkel és hosszú kőfolyásokkal tarkított, meredekfalú Nagy-Királykő (2240 m.) pompás vonulatát. Gyönyörű e hegy látképe innen a mély völgyből, a délutáni nap kedvező megvilágításában. E helyen pihenőt tartunk és a közben alaposan megcsodáljuk e páratlan szépségű látványt.

Utunk most e hatalmas hegy irányába, annak csaknem a tövéig vezet, hol nemsokára a *Plaiul Foi*-nak nevezett csinos állami erdőházaat elérjük. E házzal szemben, a Királykő oldaláról, illetőleg annak nyugati vonalával párhuzamosan, mélyen bevágott mederben, sűrű lombdöből kis patak szalad le a Barca vize felé, melynek mentén bizonyára a legkönnyebben el lehetne jutni erre, az 1400 méterrel a völgy szintje fölé feltornyosuló nagyszerű hegységre.

E helyen a Királykő mészkő kőzetét is elértük már és most a széles, jó kocsiuton folytonosan e hegy lábánál, a Barca-patak mentén maradvá, eleinte északkeletre, majd keletre haladva, hatalmas félkör alakú kerülővel e hegyvonulat északi meredek részét körüljárjuk. Eközben a szirtes, szakgátott, kőfolyásokkal és omlásokkal sűrűen fedett, levágott, barázdált, mély kéményalakú repedésekkel tagolt, csaknem függőleges falu hegyoldalra, mint valami óriási épületre, vagy toronyra tekinthetünk fel. Egy óránál tovább tart ez a páratlan szépségű, élvezetes út, mire végre a hegyvonulat északi végét elérve és a hozzácsatlakozó, vele egybeforró Kis-Királykő (1923 m.) tömegét pillantjuk meg. Most ezalatt haladunk tovább és nemsokára e hegy északi oldaláról aláereszkedő, sziklás, igen meredek, mélyen bevágott, óriási sziklahasadék: a „*Krepatura*“ előtt állunk, mely az úttól alig 2 kilométerre kezdődik és a Kis-Királykő oldalán, annak csaknem tetejéig felvezet. Távcsovünkkel jól láthatjuk a hasadékból zergűzöges vonalként felkigyózó gyalogösvényt, mely a fölötté levő hegytető nyeregyszerű mélyedésében elhelyezett, egyesületünknek vasfedéllel ellátott, nyitott kis kilátó tornyocskájánál végződik.

Ezután a Királykőről kulisszaszerűleg aláereszkedő, a völgybe lenyúló és ebben elenyésző sziklanyúlványok előtt elhaladva, néhány kilométernyi távolságban, már meglátjuk Zernest falu házaait és vörös cseréptetőit. Jól mivel szántóföldek, főleg kukoricások között haladunk tovább, miközben a fogarasi havasok irányából, szélről üzve, egyre sűrűbb felhők tornyosulnak és kitűzött célunk felé gyorsabb haladásra ösztönöznek. — Már kisé fáradtan és kimerülve, de azért törhetetlen kitartással haladunk tovább a Barca e széles, termékeny alsó völgyrészlete felé, melyben gazdak falvak fekszenek. Amott egyenesen délkeleti irányban, a Barca völgybe délről benyúló széles Töröcsvári völgyön túl, a Bucses sötét, lomha, otromba, nagy tömege emelkedik ég felé; attól balra a Brassó vidéki többi hegyek tűnnek szembe, melyek északkeletre a gyönyörű széles Barcasági-síkságba ereszkednek alá; ettől északra pedig a Feketehalmi hegyek erdővel sűrűn benőtt sötét vonulatai láthatók. Igen szép a tájkép a Barcapatak mentén fölfelé is, abban az irányban, a melyben mi lejtöttünk, ahol a fogarasi havasok utolsó aláereszkedő nyúlványai láthatók. Mégis e havasok hosszú vonulatát északról délre keresztező Kis- és Nagy-Királykő egész közeli szirtes, magas vonulata bilincseli le most

figyelmünket leginkább és annak felséges látképével nem tudunk elége betelni.

De a háttérben tornyosuló sötét felhők, a zivatarral fenyegető ég, a beállott gyenge csepegés, gyorsabb haladásra kényszerítenek és így nem sokára — még 5 óra előtt — Zernest házai közé érkezünk. Itt az emeletes vendéglőbe térünk be és annak ablakaiból nyugodtan nézzük a félóra múlva meg-eredő nyári zivatar heves tombolását, cikázó villámait és hallgatjuk a hegy-oldalokról rémes hanggal visszaverődő tompa dörgéseket. Szerencsére nem vagyunk már szabad ég alatt.

Azután derék, értelmes vezetőinknek: Roth Jánosnak, ki egész útunkon, még a legkényesebb helyeken is megőrizve hidegvérét, önuralmát, mindig a legodaadóbban, hűségesebben segítségünkre volt, teljes elismerésünket fejezzük ki; azután a többi egytől egyig kitartó és jól használható emberektől is elbúcsuzunk, mire ők még a 6 óra után induló vonattal Brassón át, nagy kerülővel hazautaznak. Mi azonban örülve azon, hogy végre megint civilizált, lakott helyre értünk, hol ágyakban pihenhetjük ki fáradalmainkat, Zernesten maradtunk, annyi- val is inkább, mert a hol- napi, rendelkezésre álló utolsó napon, e falu szép vidékét, főleg pedig a Királykövet akartuk még megtekinteni. Miután azonban az idő rosszra fordult és este sem változott meg, határozott ter- vet nem készíthettünk, hanem másnap reggelre hagyva a döntést, vacsora után csak- hamar pihenni tértünk.

Augusztus 9.

Az éj első felében is esett még az eső, azonban reggel 5 órakor, a mikor fel- ébredtünk, már ismét szép napos, derült volt az idő. Így azután gyorsan reggelizve, hárman elhatároztuk, hogy a Királykö alá, a Propástya

Részlet a Prodástya sziklaszorosból
Ruzitska B. dr. felvétele.

nevű sziklahasadékba ellátogatunk, délben pedig mindnyájan együtt Brassóba utaztunk. Reggeli 6 óra után a falun át déli irányban sáros úton a Riu völgyébe indulunk. Nemsokára a Kis-Királykőről keleti irányban lenyúló meredek, kopasz, fehérszínű sziklagerinctől szűkebbre zárt szorulatszerű völgybe jutunk be, a melynek kezdetén, közvetlenül a sziklafal alatt, az út mentén előtörő rendkívül bővízű, valóságos bűvőforrást találunk és ebből a víz egyszerre kis patak alakjában fut le a völgybe. Azután a mészsziklák alkotta szorulatos völgyben folytatjuk tovább útunkat, melynek elején mészégető kemencéket és kőfejtő bányákat látunk. Az egyre szűkülő szép völgyben, a patak mentén vezető széles, jó kemény úton, könnyen haladhatunk, mire néhány kilométer után, egy hirtelen kanyarodónál egyszerre csak azt

vesszük észre, hogy a patakunk vize eltűnt, a meder üres, száraz, csak fehér mészkőtörmelékkel telt. A víz után kutatva azt látjuk, hogy az az út szélén nagyobb sziklatuskók közötti nyílásból, tehát megint búvóforrásból fakad. Mielőtt tovább haladnánk, a kitünő, tiszta, hideg vizet megkóstoljuk, s azután az árnyas, hűvös és most már csöndes völgy egyre magasabb sziklafalai között tovább megyünk. A táblával megjelölt, elágazó turistaösvényt, mely a Kis-Királyköre vezet fel, jobbra hagyjuk és a völgy mentén, mely folytonosan ide-oda kanyarog, fölfelé menve, kis korcsma mellé jutunk. Ehhez közel, Zernestől mintegy 6 kilométerre, a völgy annyira elszűkül, hogy távolról teljesen elzártnak látszik. Odaérve, észrevesszük, hogy az út hirtelen jobbra kanyarodva, alig pár méter széles, borzalmas magasságu, teljesen függőleges falaktól alkotott nagyszerű szorulatba vezet be; ez a Nagy-Királykő keleti oldalán levő, méltán híressé vált „Propástya”* bejárata. A sziklakapun belépve, hűvös, árnyas, óriási sziklafalakkal környezett, hasadékszerű, a mészhegység tömegébe mélyen bevájt, kanyargós, szorulatós völgybe érünk, melyben csupán az út és a száraz, üres patakmeder foglal helyet. Imitt-amott egy-egy fa, vagy bokor is látható, a mészsziklákon pedig egyes növények, fehér szegfűk, harangvirágok virítanak és sokszorosan szárnyalt levelű apró páfrányok diszlenek; ezenkívül a többi csupa kő, szikla, meredek mészfal és törmelék. A sziklabástyák, az előreugró falak, a magánosan felemelkedő tornyok, a függőleges hasadékok és a kéményszerű nyílások, néhol 100—200 méter magasak, úgy hogy feltekintve, a kék égboltozathoz csak vékony sávot láthatunk, mely a szorulat tetején a fenyőerdő fától van csipke módjára körülvéve. A szorulat oldalfalain mindenféle üregeket, nyílásokat, odukat, apró barlangokat, tornácokat, kiugró karzatokat találunk. E szorulat juramészkőve többnyire vastagpados, néhol azonban vékonyabban réteges szerkezetű, a mely párhuzamos rétegek helyenként vízszintesek, más helyeken ferdek, vagy csaknem függőleges helyzetűek, néhol pedig többszörösen gyűrődtek, úgy hogy már néhány méternyi távolságban 3—4 hullámszerű görbületből alkotott, igen tanulságos és érdekes geológiai réteggűrődési képet tüntetnek fel. Hatalmas erők voltak azok, melyek e mészkövet ennyire összenyomták, rétegeit ennyire összegyűrték.

Tovább haladva, a szorulat egyik falában óriási, legalább 50—60 m. hosszú ferdeirányú hasadékot, elválást láthatunk, mely a rétegek vonulata mentén fejlődött ki; még tovább magas, teremalaku, a sziklafal alá benyúló nagy oduhoz jutunk, melynek közelében a völgy két ágra szakad szét. Itt az eddig eléggé széles út egyszerre megszűnik és a sok fatörmelék, forgács és szemét után itélve, az erdővágás idejében eddig jöttek fel a jároművek, itt rakhatták szekerre a magasból ledobott, vagy csúsztató csatornán leszállított, fát. Mi a baloldali elágazó szűk völgyön haladunk tovább, eleinte tarkat vöröses, rozsdás eres és csikos mészkőszikla alatt, melyben bizonyára lehetne oly ép, színes darabokat találni, melyeket megcsiszolva, kisebb dísz tárgyak készítésére előnyösen fel lehetne használni. Ha Svájcban vagy Tirolban volna e hasadék, a közelében levő helységben bizonyára nagyszámmal lehetne ily helyi érdekű emléktárgyakat borsos, drága pénzen kapni; nálunk azonban minden, az idegenforgalommal és turistasággal kapcsolatos dolog, parlagon hever és az érdeklődő turistának magának kell nagy fáradsággal egy-egy csinosabb, de nyers kődarabot letörnie és emlékül hazavinnie.

Miután az út megszűnt és mi a hasadék felső végét el akarjuk érni, hogy onnan kilátásunk legyen, a dűledező, néhol már teljesen tönkrement száraz csúsztató-csatornában mászunk fölfelé. Alattunk óriási törmelékhalmoz

* A Propostya magyarul sziklahasadékot jelent. Helyes magyar neve tehát Királykői hasadék volna. Szerk.

van, két oldalt pedig a sziklafal oly közel jut egymáshoz, hogy kinyújtott karjainkkal csaknem mind a két falat egyszerre elérjük. Azután igen meredek helyen, kézzel-lábbal kapaszkodva, a szorulatból annyira kimászunk, hogy a cserjés, málnabokrokkal sűrűen benőtt tetőt, illetőleg a völgy legmagasabb részét elérjük. Itt az eddig üres mederben egyszerre csak gyengén csörge-dező, a szikla egy hasadékában eltűnő, kristálytisza vizü patakot veszünk észre, melyből szomjunkat oltjuk és a melynek a mentén még feljebb törekszünk. Fáradtságos mászkálás után a völgy egy tágabb, alacsonyabb oldalú, tisztás fordulójánál, körülbelül 1100 méter magasságban, közvetlen közelben alig 1 kilométerre, magunk előtt megpillantjuk a *Nagy-Királykő* gyönyörű vonulatát. Mi még az erdőövben vagyunk, de nem messze fölöttünk, annak felső határát látjuk, melyen túl a hegyoromról aláomlott törmelékből álló óriási kőmezőket egészen jól felismerhetjük. Ezek fölött a *Királykő* meredek, sziklás, függőleges hasadékokkal, repedésekkel és hosszú kőfolyásokkal tarkított keleti oldala, e fölött pedig a hullámos, szakgatott élű hosszú gerinc látható. Mily szépen fel lehetne innen pár óra alatt e nagyszerű gypártermő,

Barlangnyílás a Propastyában. — Ruzitska B. dr. felvétele.

szirtes mészkőhegyre mászni. Nagy kedvünk is lett volna hozzá, de már kifogytunk az időből, mert 10 óra van és előzetes megállapodás szerint 1 órára Zernestre vissza kell térnünk. Ezért rövid pihenőt tartva, csak a völgyből csodáljuk meg e szép hegyet és mielőbbi viszontlátás reményében, fájó szívvel búcsút véve tőle, visszafelé indulunk. Csak az az egy vigasztal, hogy az elmúlt napokban oly sok magas csúcson, messzeterjedő kilátást nyújtó hegyen tartózkodtunk, hogy ilyenekre már nem is igen vágytunk.

A völgy egy kanyarodójánál még a *Kis-Királykő* szirtes tejét és mellette, a *Krepatura* fölé épített *E. K. E.* kilátó tornyot is észre vesszük, azután letérve a csuszató csatornába, nemsokára újra a *Propasty*a belsejébe vagyunk és még egyszer megcsodáljuk annak minden gyönyörűségét, páratlan, elragadó szépségét, melyeket leírásban, vagy fényképen, egész nagyszerűségükben hiven megörökíteni nem lehet. Mire a völgyből kiérünk és *Zernest* falut magunk

előtt megpillantjuk, az égen újból sötét felhők jelennek meg, melyeket a szél gyorsan magával ragad és 12 órakor épen közvetlenül a falu házai előtt, az eső utolér, úgy hogy a gyorsan közeledő heves zivatar elől futva kellett vendéglőnkbe menekülnünk. Milyen jó, hogy nem a Királykő tetején ért utól e felhőszakadásszerű nyári zivatar, mert ott nemcsak teljesen átáztunk volna, de kilátásunk sem lett volna.

Megérkezésünk után gyorsan csomagoltunk és még esőben a vasúti állomásra kisiettünk, a honnan a termékeny, szép, széles Barca völgy alsó részében fekvő Ó-Tohán, Rozsnyó, Keresztényfalva faluk mellett, Töröcsvár és Barca-Rozsnyó festői fekvésű, hajdan erős várai alatt elhaladva, három óra előtt Brassóba megérkeztünk. Itt a vasúti állomás vendéglőjében végre valahára ismét élvezhető, jól elkészített, friss és meleg ételt kaphattunk melyet oly soká nélkülöztünk. Azután Brassó városát tekintettük meg és a *Cenk-tetőn* levő Árpád emlékhöz akartunk felmászni, de e szándékunkban ismét a rossz időjárás, a beborult ég akadályozott meg. Különben is miután e hegy tetejéről élvezhető nagyszerű kilátást már mindnyájan ismertük, ez alkalommal csak alulról, a város közelében fekvő szép sétaterről vettük, a hegy tetején méltóságos böszkeséggel emelkedő hatalmas ezredévi emléket szemügyre és azután folytonos esőben este 7 órakor Kolozsvárra hazautaztunk.

Most pedig e nagy útunk szerencsés bevégzése után, a legszebb és legmaradandóbb emlékekkel telten, oly jóleső érzéssel gondolunk vissza erre a felette élvezetes, tanulságos, habár fárasztó gerincvándorlásra, melyen szép Erdélyünk egyik turistaságilag legérdekesebb, legkiválóbb, legmagasabb hegy-ségét és annak gyönyörű vidékeit ismerhettük meg közvetlen tapasztalásból! Azt hiszem, közülünk senki sem sajnálja azt a sok fáradságot, nélkülözést és azt a végzett rendkívüli nagy munkát, melyet a 110 kilométer hosszú úton ki kellett fejtenünk, mert azért viszont százszorosan kárpótolt a fenséges természet itt megnyilvánuló, kiapadhatatlan kincseinek és bájainak folytonos szemlélése útján szerzett páratlan, igazi, mély turista és természet élvezet!

Könyvesház.

A Magyar Ski-Club Évkönyve az első egyesületi évről (1908).

Hazánkban a Ski — magyarul lábszánkó — sport nem új dolog. Chernel István neves ornitologusunk foglalkozott vele legelőször a 90-es években. „Erdély” folyóiratunkban az 1894-ik évben ugyan-csak nevezett író cikkét leközzölve, ismertettük először a lábszánkózást. Majd 1896-ban adtunk hirt a Hangy Oktáv vezetése alatt alakult kolozsvári Ski-Clubról. Fájdalommal kell megállapítanunk, hogy e nemes és hasznos Ski-sport maig sem tudott nálunk olyan elterjedésnek ör-

vendeni, a milyent megérdemel. E sport hazánkban egy idős a németországival és mi mégis annyira hátra maradtunk, hogy nyugodt lelkiismerettel még hazai lábszánkót sem vásárolhatunk. Épen ezért örömmel üdvözljük a Budapesten a múlt évben alakult Ski-Clubnak előttünk fekvő évkönyvét. Az évkönyv beszámol a Clubnak múlt évi működéséről. A taglétszám csekély (50). Ennek dacára 1909. évi költségvetése mégis már 2115 kor. 49 fillérre van előirányozva. E pár számadatból azonnal nyilvánvaló a Club tagjainak életrevalósága. Az évkönyvben

röviden le van írva 5 külföldi és 4 olyan hazai lábszánkózási út, amelyeket a Club tagjai magas hegységben jártak be.

A hegymászások közül csak azokat említik fel, amelyek 2000 métert meghaladnak. E Club és annak tagjai tehát bevallottan recordok elérésére alakultak és törekednek. Az évkönyvben közölve vannak mindama cikkek is, amelyek a magyar irodalomban a múlt év folyamán a téli

sportokról íródtak. Érdekes, hogy „Erdély“ folyóiratunk 2 cikkel szerepel a sorozatban. Majd felsorolja az évkönyv a külföldi szakirodalomból ajánlható Ski könyveket és folyóiratokat is; két külföldi kép után. Ritter Nándor négy hazai pompás téli képe díszíti a könyvet. Az évkönyv cikkeit az Egyesületi Élet, továbbá a Club tisztikara, választmánya és tagjainak névsora zárja be.

M. K. G.

Egyesületi élet.

Az E. K. E. központi választmányának ülése. Az Erdélyi Kárpát-Egyesület központi választmánya igen nagy érdeklődés között május hó 6-án tartotta meg rendes választmányi ülését. Jelen voltak: Török Imre dr., Pap Mihály ezredes, Hirt György igazgató, Tanács József gyógyszerész, Merza Gyula birtokos, Dr. Deák Albert ügyvéd, Puskás Béla, Pap Kristóf kereskedő, Virágháty Gyula fogtechnikus, Orbók Mór és Magyar Endre igazgatók, Kovács József dr. tanár, dr. Péter Béla, dr. Kossutány Ignác, Szádecky Lajos dr., Cholnoky Jenő dr., Békéssy Károly dr., Eisler Mátyás dr., egyetemi tanárok, Schönberg Miksa kereskedő, Sárdi Lőrinc m. hivatalnok, Monoky Gyula mérnök, Gámán József dr., kam. titkár, Szekeres József dr. plébános, Gergely Albert dr. ügyvéd, gróf Lázár István és M. Kovács Géza főtitkár. Elnökölt gróf Lázár István elnök, jegyzett Merza Gyula főpenztáros, előadott M. Kovács Géza főtitkár. Elnök jelentést tett arról, hogy József kir. herceg védőnél tisztelgett. A fenséges védő a legnagyobb érdeklődéssel viseltetik az egyesület iránt. Kilátásba helyezte, hogy a nyár folyamán meglátogatja az egyesületet és Erdélyben nagyobb kirándulást tesz. Választmány örvendete-

sen vette tudomásul az elnök előterjesztését. Elnök üdvözölte ezután az egyesületi tagokat és a választmány nevében Szádecky Lajos dr. alelnököt akadémiai rendes taggá történt megválasztása alkalmából. Gyöngyössy Béla, Márki Sándor dr. és Nannsberg Sándor báró az ülésről való elmaradásukat kimentették. Ezután a múlt ülés jegyzőkönyvének felolvasása és hitelesítése következett. Majd M. Kovács Géza főtitkár tette meg tartalmas jelentését. A központ képviselte magát a Hunyadvármegyei osztálygyűlésén. Az Uránia tud. színház részére képeket kölcsönöztek. Köszönő iratot küldöttek a Mecsek egyesület által ajándékozott képért. Végrehajtották a múlt választmányi ülés összes határozatait. Vezették a kolozsvári földrajzi intézetet Révre rendezett kirándulásában. A révi Zichy barlang állomásra levélgyűjtő szekrényt kértek és kaptak. Úgy a magyar államvasut. valamint más vasuti társulatoktól és ha jó járatoktól kedvezményeket kértek és kaptak. Az idegenforgalom fejlesztése céljából turista-szállók ujjászervezését megkezdték és a szállodai viszonyokról a közigazgatási hatóságoktól adatokat kértek be. Expediáltak az Erdély folyóiratnak múlt évi 9—12 és a folyó évi 1—2. szá-

mait. Versényi György által képviseltette magát az egyesület a magyar tanítók Turista egyesületének közgyűlésén. Rendezték a Detonátán lévő 3 szobás menedékház bérletét. Hírlapok megrendelésénél a tagok részére különböző kedvezményeket eszközöltek ki. 31 esetben dolgoztak ki kirándulási tervezetet. 6 iskolának kirándulását vezették. Előkészítés alatt van az Ujvidéki és Karczagi polg. iskola erdélyi kirándulása. Felvilágosítást adtak a Bajai sportegyesületnek és a tejjgazdasági kongresszusnak. Bosznia és Hercegovináról rendeztek egy előadást, továbbá megkezdették a kirándulásoknak sorozatát a Kányafői messzelátóra rendezett kirándulással. Az E. K. E. gyűjtő fél évi százaléka fejében 299 korona folyt be. Az árusítókhoz köszönő iratokat küldöttek. Választmány jóváhagyólag vette tudomásul a főtitkár jelentését. Erre Cholnoky Jenő dr. szólalt fel és hálás köszönetét fejezte ki a Főtitkárnak, hogy a Kolozsvári Földrajzi Intézet ifjúságát szíves volt a révi cseppkőbarlangba rendezett kirándulás alkalmával kalauzolni. Jelzi, hogy e barlang igen sajátos ritka természeti tünemény. E barlang megérdemli a vele való tüzetes tudományos foglalkozást. Erre Merza Gyula terjesztette elő két évnegyedről a forgalmi kimutatást, a mely szerint 908. szept. óról áthoztak 2322 korona 31 fillért. December hónap maradványa volt 2048 korona 75 fillér. Az egyesületi kötelezettségek teljesítése után átvittek április hónapra 3937 korona 17 fillért. Mint külön alapok kezeltetnek 9180 korona 53 fillér értékkel. Tudomásul szolgál. A választmány a tárgysorozat rendjén felhatalmazta az elnökséget, hogy az Erdély folyóirat nyomtatására vonatkozólag az eddigi vállalkozóval a szerződést kösse meg. Egyben a folyóirat szerkesztőjéül kijelölte Szádeczky Lajos dr.-t, főszerkesztőnek és M. Kovács Gézát felelős szerkesztőnek. Jóváhagyólag vették tudomásul azt is, hogy a Kányafői kirándulóhelyet az elnökség 120 korona költséggel rendbe hozatta.

Felhatalmazták továbbá az elnökséget arra is, hogy a Berbéki erdőház közelében egy újabb turista vendéglőt létesítsen a Bükketői helyett. A muzeumnak utolsó választmányi ülés óta 587 látogatója volt. Leltározták a tájképtárt. A könyvtárnak újja rendezése folyamatban van. Ugy a muzeumot, valamint a könyvtárt többen ajándékokkal gyarapították. A folyó ügyek során elhatározták, hogy a katonai térképek helyesbitése ügyében, valamint a természeti emlékek fenntartása ügyében az osztályokhoz és ügyvivőkhöz körlevelet intéznek. Kimondták továbbá, hogy a Szent-Jánoskut, továbbá a Szent János szobor rendbehozatala céljából gyűjtést indítanak a költségekre. Az egyetemi ifjúság zászlóavatási ünnepélyére képviselőül kiküldötték Dr. Szádeczky Lajos alelnök vezetése alatt Pap Mihály ezredest és Dr. Szekeres József plébánost. A Koppenhágában tartandó nemzetközi turista kongresszusra az egyesület képviselőre felkérni határozták Schumacher kamarai titkár. Ezután dr. Békéssy Károly indítványára utasította a választmány az elnökséget, hogy a város határára készítenendő turista utakra vonatkozó javaslatokat és kívánásokat sürgősen foglalja írásba és tegye át a város bizottságához.

Az EKE hunyadvármegyei osztálya április hó 29-iki választmányi ülést tartott. Főként az idei kirándulások megállapításával foglalkozott. Előzetes terv szerint a májusi kirándulók a (Csertési) Fehérági tó festői vidékét, a juniusiak pedig — az oly gyakran fölkeresett, de soha meg nem unható — Retyisórai völgyet látogatják meg. Ezeken a társas kirándulásokon kívül a szó szorosabb értelmében vett turistáskodás is megindul az osztály keretében; bevezetésül kisebb turista sétákat rendez, melyek útiránya, hossza, ideje egy külön e célra készített táblán a város egy feltűnő helyén lesz kifüggesztve, a vezetők megnevezésével. A második fontos tárgy dr. Szádeczky Lajos egyetemi tanár előadása egy E. K. E. matiné keretében.

Szerkesztő: **M. Kovács Géza.**